

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**UPRAVLJANJE S KREDITNIM TVEGANJEM V FINANČNI
INSTITUCIJI S PODROČJA LIZINGA**

Ljubljana, januar 2010

ROK TEMENT

IZJAVA

Študent Rok Tement izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom docentke dr. Maje Zaman Groff, in dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 06. januarja 2010

Podpis: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1. LIZING KOT OBLIKA FINANCIRANJA	2
1.1. OPREDELITEV LIZINGA.....	2
1.2. OSNOVNA RAZLIKA MED LIZINGOM IN KREDITOM	3
1.3. PREDNOSTI IN SLABOSTI LIZINGA V PRIMERJAVI S KREDITOM.....	4
1.4. VRSTE LIZINGA	6
1.4.1. Finančni lizing	6
1.4.2. Operativni lizing.....	8
1.4.3. Druge vrste lizinga	10
1.5. LIZING V SLOVENIJI	12
2. TVEGANJA V FINANČNI INSTITUCIJI S PODROČJA LIZINGA.....	16
2.1. KREDITNO TVEGANJE	17
2.1.1. Opredelitev kreditnega tveganja.....	17
2.1.2. Razvrstitev kreditnega tveganja	18
2.1.3. Merjenje kreditnega tveganja	19
2.1.4. Modeli ocenjevanja kreditnega tveganja	20
2.2. DRUGE VRSTE TVEGANJA.....	21
2.2.1. Likvidnostno tveganje	21
2.2.2. Valutno tveganje.....	23
2.2.3. Tveganje spremembe obrestne mere	24
2.2.4. Tveganje ostanka vrednosti	25
3. UPRAVLJANJE S KREDITNIM TVEGANJEM V FINANČNI INSTITUCIJI S PODROČJA LIZINGA	26
3.1. OCENJEVANJE BONITETNE IN KREDITNE SPOSOBNOSTI POTENCIALNEGA LIZINGOJEMALCA	26
3.1.1. Pojem bonitete podjetja	27
3.1.2. Kvantitativni in kvalitativni dejavniki podjetja kot osnova za presojanje bonitete	28
3.1.3. Bonitetna ocena lizingojemalca.....	29
3.1.4. Kazalniki ratinga.....	31
3.1.5. Vpliv bonitete lizingojemalca na lizing posel	33
3.1.6. Obvladovanje kreditnega tveganja	34
3.2. INSTRUMENTI ZAVAROVANJ KREDITNEGA TVEGANJA	37
3.2.1. Lastna udeležba lizingojemalca (polog)	39
3.2.2. Menica	40
3.2.3. Poroštvo	41
3.2.4. Garancija povratnega odkupa	42
3.2.5. Zavarovanje predmeta lizinga	43
4. ANALIZA PRAKTIČNEGA PRIMERA	44

4.1. PREDSTAVITEV FINANČNE INSTITUCIJE S PODROČJA LIZINGA	44
4.2. PREDSTAVITEV LIZINGOJEMALCA	44
4.2.1. Predstavitev podjetja X	44
4.2.2. Predstavitev lizing posla v obravnavanem podjetju.....	45
4.3. PRIKAZ FINANČNEGA POLOŽAJA LIZINGOJEMALCA	45
4.3.1. Analiza bilance stanja podjetja X.....	45
4.3.2. Analiza izkaza poslovnega izida podjetja X	47
4.3.3. Analiza finančnih kazalnikov.....	48
4.3.4. Analiza sposobnosti odplačevanja dolga	49
4.4. ANALIZA KAKOVOSTI ZAVAROVANJA NALOŽBE PRI LIZINGOJEMALCU	50
4.4.1. Dosedanje zavarovanje	50
4.4.2. Analiza kakovosti novo predlaganega zavarovanja	51
4.4.3. Kritika obstoječega sistema in možnost izboljšav v prihodnje	51
SKLEP	53
LITERATURA IN VIRI	56
PRILOGE.....	I

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Struktura lizinga v Sloveniji v letu 2007.....</i>	<i>14</i>
<i>Slika 2: Struktura lizinga v Sloveniji v prvih treh mesecih leta 2009 glede na vrsto</i>	<i>16</i>
<i>Slika 3: Vpliv kapitalskega sporazuma Basel II na banko in njene podružnice</i>	<i>34</i>

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Razlike med finančnim in operativnim lizingom po Grand in Gentu</i>	<i>10</i>
<i>Tabela 2: Tržni deleži lizing podjetij v Sloveniji glede na nabavno vrednost predmetov financiranja (v mio EUR).....</i>	<i>15</i>
<i>Tabela 3: Bonitetna skala</i>	<i>30</i>
<i>Tabela 4: Lista zavarovanj skladno s pristopom Basel IRB</i>	<i>38</i>
<i>Tabela 5: Gibanje finančnih kazalnikov za podjetje X</i>	<i>48</i>

UVOD

V svetu se lizing pojavlja kot sodobna oblika financiranja osnovnih sredstev. Vedno bolj se uveljavlja tudi kot alternativa kreditu, predvsem zaradi lažjega in bolj fleksibilnega pridobivanja. Gre za obliko financiranja, ki se od kredita razlikuje po lastništvu nad osnovnim sredstvom. Medtem ko pri kreditni pogodbi kreditojemalec postane lastnik predmeta, je pri lizingu pravni lastnik predmeta lizing družba, ekonomski lastnik pa lizingojemalec oziroma njegov uporabnik, vse dokler ne poplača vseh obveznosti do lizing družbe.

Lizing se v splošnem deli na dve obliki, in sicer na finančni in operativni lizing. Znotraj tega pa obstajajo še številne druge oblike, ki pa so največkrat vezane na potrebe posameznega lizingojemalca.

Lizing podjetja so navadno ustanovljena kot hčerinske družbe domačih ali tujih poslovnih bank, ki pa se specializirajo in pokrivajo eno izmed dejavnosti banke. Banke so pri vsakem kreditnem poslu izpostavljene kreditnemu tveganju, ker pa lizing družbe pokrivajo eno izmed dejavnosti banke, se tudi same srečujejo s podobnim tveganjem. Gre za tveganje, da lizingojemalec ne bo sposoben poravnati svojih obveznosti do finančne institucije s področja lizinga, kar pomeni, da bo z odplačevanjem obrokov zamujal ali pa jih ne bo zmožen trajno odplačevati.

Osnovni namen diplomskega dela je opozoriti na kreditno tveganje kot najpomembnejše tveganje pri poslovanju finančne institucije s področja lizinga. Predstavljen je zgoščen prikaz različnih vrst zavarovanj, ki jih ima finančna institucija na voljo. Na kratko so opisane najpomembnejše značilnosti posameznih oblik zavarovanj. Pridobljena znanja sem v diplomskem delu poskušal uporabiti na praktičnem primeru, kjer sem poleg analize izkazov poslovanja podjetja poseben poudarek namenil tudi predlogu nove oblike zavarovanja.

V prvem delu diplomske naloge predstavim definicijo lizinga in podam temeljne razlike med lizingom in kreditom ter navedem prednosti in slabosti. Ker finančne institucije s področja lizinga ne nudijo le finančnega in operativnega lizinga, predstavim v prvem poglavju še nekatere druge oblike lizinga. Trg lizinga je v Sloveniji že dodobra razvit, tuje in domače lizing družbe v tem delu klasificiram glede na tržni delež in obseg financiranja.

Finančne institucije s področja lizinga pri lizing poslu prevzemajo kreditno tveganje, ki je nedvomno eno najpomembnejših tveganj. Gre za tvegaje, da lizingojemalec ne bi bil sposoben poravnati svojih obveznosti. V takem primeru je zelo verjetno, da se finančna institucija s področja lizinga sooči z vsaj delno ali celotno izgubo načrtovanega prihodka. Ker

kreditno tveganje ni edino tveganje, kateremu je finančna institucija s področja lizinga izpostavljena, v drugem poglavju opredelim tudi druga tveganja.

V celoti se kreditnemu tveganju ni mogoče izogniti, vendar mora finančna institucija voditi tako politiko, da bo tveganje čim manjše, kar stori s skrbno analizo vseh razpoložljivih računovodskih in ostalih podatkov o podjetju. Analiza se začne z ocenjevanjem bonitete in kreditne sposobnosti posameznega potencialnega lizingojemalca, ob zagotovitvi primerne zavarovanja posamezne lizing naložbe. V tretjem poglavju predstavim, kaj je boniteta podjetja, kako jo določimo in v kakšni obliki jo podamo ter katere kazalnike je pomembno upoštevati ob presojanju poslovanja podjetja. Zavarovanje služi kot zaščita pred tveganjem poslabšanja finančnega stanja lizingojemalca po dnevu odobritve novega financiranja, nikakor pa ne sme nadomestiti kreditne sposobnosti lizingojemalca, zato se finančna institucija s področja lizinga pri sklepanju lizing pogodb z lizingojemalcem dogovori za ustrezen instrument zavarovanja, katera predstavim v tretjem poglavju.

V četrtem poglavju je podana analiza praktičnega primera zavarovanja nove lizing naložbe do podjetja X in na tej podlagi tudi analiza posameznih instrumentov zavarovanj, ki jih je finančna institucija uspela pridobiti. Analiziram obstoječa in na novo pridobljena zavarovanja ter raziščem, v kolikšni meri so le-ta ustrezna. Diplomsko delo zaključujem s sklepom, v katerem podam glavne ugotovitve glede primernosti kapitalskega sporazuma Basel II in možnosti izboljšav v odnosu do upravljanja s kreditnim tveganjem znotraj finančne institucije s področja lizinga.

1. LIZING KOT OBLIKA FINANCIRANJA

1.1. OPREDELITEV LIZINGA

Izraz »lizing«¹ izvira iz angleškega glagola »lease«, ki pomeni dati nekaj v najem ali prepustiti v rabo. To pomeni, da premoženje uporablja stranka, ki pa ni njegov lastnik. Lease contract je pogodba s katero lastnik predmeta lizinga (lizingodajalec)² dovoli drugemu (lizingojemalcu) uporabo predmeta lizinga za določen čas, slednji pa mu za to plačuje obroke. Sam izraz leasing je neposredno težko prevedljiv. V nekaterih državah uporabljajo različna izrazoslovja, vendar v večini držav beseda »leasing« ni prevedljiva.

¹ Turk (2001, str. 841) lizing prevaja v najem, Mramor (1993, str. 381) pa v zakup, vendar v svojem delu izraza ne bom prevajal in bom uporabljal slovensko različico zapisa izraz lizing, kateri se v različnih literaturah največkrat uporablja.

² Namesto izrazov najemodajalec in najemojemalec ter namesto izrazov dajalec zakupa in zakupnik, bom v nadaljevanju uporabljal izraz lizingodajalec in lizingojemalec.

Lizing uporabljamo namesto drugih metod financiranja opreme. Alternativne metode so lahko nakup opreme ali financiranje pridobitve z zadolževanjem. Dajalec lizinga ima v primerjavi z lizingojemalcem načeloma močnejšo pozicijo, saj ni samo upnik, ampak je hkrati tudi ekonomski oz. pravni lastnik predmeta, danega v lizing, obenem pa lahko lastninsko pravico nad premetom uporabi kot zaščito lastnega materialnega interesa.

V domači in tuji literaturi obstajajo različne definicije lizinga, ki se v prostoru in času spreminjajo, in sicer predvsem zaradi njegove razširjene raznovrstnosti in oblikovnosti. Obravnavati ga je potrebno glede na njegove ekonomske, finančne, računovodske, pravne, davčne in druge vidike. Iz vseh teh pregledov ugotovimo, da je lizing posebna oblika financiranja opredmetenih osnovnih sredstev, ki jih lizingojemlec izbere pri proizvajalcu oz. dobavitelju le-teh, lizingodajalec pa jih na podlagi posebne pogodbe v zameno za določeno nadomestilo daje v koriščenje lizingojemalcu. Lizingojemlec ima ta sredstva v posesti in uporabi, lizingodajalec pa obdrži nad osnovnimi sredstvi pravno lastništvo (Porta, 2005, str. 6).

Bistvo lizinga je torej ločitev lastništva in pravice ekonomske uporabe stvari. Pomembna definicija lizinga je, da uporabnik dejansko ne kupi predmeta lizinga, ampak kupi le pravico do njegove uporabe. Dajalcu lizinga, ki je pravni ter pogosto tudi ekonomski lastnik, pa plačuje lizing obroke. Lizing obrok,³ ki se določi in plačuje na podlagi lizing pogodbe, pa največkrat vsebuje tudi amortizacijo sredstva, obresti na sredstva ter stroške vzdrževanja in zavarovanja.

1.2. OSNOVNA RAZLIKA MED LIZINGOM IN KREDITOM

Osnovno razliko med lizingom in kreditom predstavlja lastništvo nad predmetom. Pri lizingu ostane pravni lastnik predmeta lizingodajalec, vse dokler lizingojemlec ne poravnava vseh svojih obveznosti do lizingodajalca, do takrat pa je lizingojemlec le ekonomski lastnik predmeta. Pri kreditu pa jemalec kredita že v trenutku nakupa sredstva postane pravni in ekonomski lastnik predmeta, ki ga kupi s sredstvi, pridobljenimi na podlagi kreditne pogodbe.

Pri kreditni pogodbi je kreditodajalec upravičen, da dobi od kreditojemalca tisto, kar je po kreditni pogodbi dal, to je glavnica z obrestmi. Pri finančnem lizingu pa daje lizingodajalec lizingojemalcu v uporabo stvar, ki jo je lizingodajalec s svojimi sredstvi kupil v imenu lizingojemalca. Torej mu ne da denarja. Dejstvo, da se predmet v času trajanja pogodbe izčrpava (delno ali popolnoma amortizira), onemogoči istovrstno ali enako kakovostno vrnitev.

³ Namesto izrazov najemnina in zakup bom uporabljal izraz lizing obrok oziroma obrok lizinga.

Pomembna razlika je tudi v načinu zavarovanja terjatev. Pri kreditni pogodbi kreditodajalec svoje terjatve največkrat zavaruje s hipoteko oz. zastavo nad predmetom, kupljenim na podlagi kredita. Pri lizingu pa že sam predmet lizinga predstavlja zavarovanje, zato ni dodatnih stroškov zavarovanja (Pivka-Galun, 2005, str. 30).

Razliko predstavlja tudi obseg lastnih sredstev, ki jih investitor pri nakupu financira samostojno. Splošno velja, da je pri lizingu potrebno položiti manj lastnih sredstev ob začetku pridobitve lizinga kot pri kreditu. To je sicer odvisno od vrste lizinga, kjer je v preteklosti veljalo, da ta začetna meja znaša do največ 30 %, vendar se v ostrejših razmerah na finančnih trgih tudi pri lizingu količina začetnih sredstev lahko spreminja (Pivka-Galun, 2005, str. 30).

1.3. PREDNOSTI IN SLABOSTI LIZINGA V PRIMERJAVI S KREDITOM

V nadaljevanju bom predstavil prednosti in slabosti lizinga v primerjavi s kreditom, in sicer z vidika lizingojemalca ter z vidika lizingodajalca.

Prednosti z vidika lizingojemalca:

- postopek pridobitve lizinga je hitrejši in cenejši od postopka pridobitve posojila,
- lizing družbe lizingojemalcu zagotavljajo tudi dodatno varnost pri nakupu predmeta lizinga, saj mu nudijo strokovno podporo pri preverjanju in določanju poštene tržne cene kakor tudi strokovno pravno pomoč v primeru nakupa nepremičnine. To je namreč tudi v njihovem interesu, saj predmet lizinga pomeni zavarovanje, zato je njegova tržna cena ključnega pomena,
- iz naslova lizing poslov lahko davčni zavezanec uveljavlja manjšo davčno osnovo pri obračunu davka od dobička pravnih oseb oziroma pri napovedi davka od dohodka iz dejavnosti za samostojne podjetnike. Obrok pri finančnem lizingu v izkazu poslovnega izida predstavlja stroške, in sicer delno kot amortizacijo, delno pa kot strošek financiranja (plačilo obresti). Pri operativnem lizingu pa se obrok v celoti obravnava kot strošek,
- z lizingom lahko lizingojemalec izboljša svojo proizvodno funkcijo, saj lahko opremo, financirano preko lizinga, v primeru tehnične zastarelosti kadarkoli zamenja. Obstaja možnost kompletiranja obstoječih produkcijskih sredstev s tehnično sodobnejšimi in bolj rentabilnimi sredstvi: možnost koriščenja servisne dejavnosti ter stroškovnega vzdrževanja s strani lizingodajalca ter dejstvo, da celotna vrednost lizinga ponavadi presega celotno vrednost sredstva, kar sili podjetje v optimalno izkoriščanje predmeta, danega v najem (Hrastelj, 1995, str. 176–177),
- financiranje nakupa z lizingom zahteva manjši del lastnih sredstev. Dobrim strankam lizing družbe nudijo tudi do 100% financiranje, kar pomeni, da lizingojemalcu ob začetku ni potrebno plačati nobenega pologa. To omogoča nadaljnjo prerazporeditev prostih

sredstev za poslovne odločitve, ki praviloma zagotavljajo večji donos kot znašajo stroški lizinga,

- z lizingom si posamezniki in podjetja ne zmanjšujejo svoje kreditne sposobnosti, saj plačila obrokov niso vključena v kreditni potencial pri bankah,
- z lizingom se poveča tudi likvidnost lizingojemalca, saj lahko sredstva, ki bi jih potrošil za nakup predmeta, uporabi v druge, bolj profitabilne namene.

Prednosti z vidika lizingodajalca:

- ostaja pravni lastnik premoženja, kar mu daje relativno visoko varnost,
- za lizingodajalca pomeni lizing dodatno vrsto plasmaja sredstev, kar mu tudi dodatno razprši tveganje,
- lizinške transakcije nudijo večji dobiček kot transakcije, dosežene na osnovi tradicionalnih oblik izposoje. Lizing mu ob enem nudi tudi prednost, da lahko izkorišča svoj dominantni položaj in ima s tem boljša izhodišča pri pogajanju z nelikvidnimi kupci (Wainman, 1991, str. 35).

Slabosti z vidika lizingojemalca:

- z vidika fizičnih oseb je moteče, da lizingojemalec ni lastnik predmeta. S tem je povezano dejstvo, da nima možnosti nekaterih posegov na predmetu brez privolitve lizingodajalca,
- oblika financiranja z lizingom je največkrat tudi dražja oblika od bančnega kredita. Stroški odobritve posla so višji predvsem pri predmetih z daljšo življenjsko dobo,
- v primeru nelikvidnosti podjetja (lizingojemalca) le-to ne more prodati predmeta lizinga in na ta način vsaj delno poplačati upnikov, saj je predmet v lasti lizingodajalca.

Slabosti z vidika lizingodajalca:

- največja slabost za lizingodajalca predstavlja vrnjen ali odvzet predmet, ki je že do določene mere amortiziran. Lizingodajalec mora konstantno, zraven predmeta, ki ga bo dal v najem oziroma kupil v imenu lizingojemalca, biti prisoten na sekundarnem trgu rabljenih predmetov. Takšen predmet se le težka proda po nabavni vrednosti oziroma po ceni, ki bi mu pokrila izgubo iz prvotnega lizing posla. Gre za tako imenovani problem preostale vrednosti (ang. residual value problem), ki ga dajalci lizinga pogosto skušajo rešiti ali se mu izogniti tako, da zaračunavajo višje lizing obroke.

1.4. VRSTE LIZINGA

V svetu opredeljuje različne oblike lizinga obsežna literartura. Najpomembnejša oziroma najpogostejša delitev, povezana z načinom računovodskega izkazovanja v poslovnih knjigah, ki je opredeljena tudi v slovenskih računovodskih standardih, je razdelitev lizinga v dve skupini: finančni lizing in operativni lizing. Tema dvema vrstama lizinga bom namenil največ pozornosti, ostalih oblik pa se bom, zaradi njihove redke in specifične uporabe, zgolj dotaknil z nekaterimi pojasnili.

Finančni in operativni lizing sta v različnih pravnih, davčnih in računovodskih sistemih različno definirana, je pa uvrstitev posla v eno izmed teh dveh oblik ključnega pomena za davčno, računovodsko in pravno obravnavo.⁴

Razvrstitev na finančni in operativni lizing je zasnovana na obsegu, v katerem tveganja in koristi, povezana z lastništvom nad predmetom lizinga bremenijo lizingodajalca ali lizingojemalca. Pri tem načelo vsebine prevladuje nad načelom oblike, saj je dejansko bolj pomembna vsebina posla kot oblika pogodbe. Finančni lizing je tako financiranje določene poslovne transakcije, medtem ko je poslovni oz. operativni lizing predvsem storitev (Porta, 2005, str. 9).

1.4.1. Finančni lizing

Finančni lizing pomeni nakup predmeta v imenu lizingojemalca. Zaradi teh lastnosti je po svoji vsebini dokaj podoben kreditu, le da je pri finančnem lizingu, lastnik nad predmetom financiranja lizingodajalec, vse dokler lizingojemalec v celoti ne poplača svojih obveznosti. Od tega trenutka naprej pa postane pravni in ekonomski lastnik lizingojemalec.

Preprosto rečeno se lizingojemalec odloči za nakup predmeta s sredstvi lizingodajalca, pogosto pa preide jamstvo za vzdrževanje in tveganje zaradi morebitne nevarnosti uničenja na stran lizingojemalca. Praviloma predmet financiranja in dobavitelja predmeta izbere lizingojemalec sam, izbrani predmet pa po finančni analizi in ovrednotenju kreditne sposobnosti lizingojemalca plača lizing družba. Na podlagi pogodbe o finančnem lizingu se lizingojemalec in lizingodajalec dogovorita, v kolikšnem času in na kakšen način mu bo lizingojemalec poplačal založena sredstva. Najpomembnejše pri omenjeni obliki lizinga je dejstvo, da s sklenitvijo pogodbe lizingodajalec postane pravni lastnik, lizingojemalec pa ekonomski lastnik predmeta financiranja. To pomeni, da v primeru, ko je lizingojemalec

⁴ Gre za osnovno delitev na anglosaksonski ter kontinentalni pravni in davčni sistem, ki se v primeru lizinga razlikujeta predvsem na področju pravnega in ekonomskega lastništva predmeta in s tem tudi davčne obravnave.

pravna oseba, predmet financiranja tudi vodi v svojih poslovnih knjigah in obračunava amortizacijo. Po plačilu zadnjega obroka pa preide tudi pravno lastništvo nad predmetom financiranja na lizingojemalca.

V primeru, da gre za pravno osebo, mora lizingojemalec predmet lizinga vpisati v svoje poslovne knjige kot tuje opredmeteno osnovno sredstvo, za katerega si obračunava amortizacijo, plačevanje lizing obrokov pa obravnava kot vračilo glavnice in storitve lizinga. Glavnica se določi kot tržna oz. poštena vrednost najmanjše vsote najemnin predmeta lizinga. Ta znesek si lizingodajalec knjiži kot naložbo, lizingojemalec pa kot dolgoročno poslovno obveznost (Interno izobraževalno gradivo Hypo Leasing d.o.o., 2008, str. 64).

Gledano z davčnega vidika se finančni lizing obravnava kot promet blaga. Lizingodajalec tako obračuna davek na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV) od celotne vrednosti v trenutku izročitve blaga, lizingojemalec pa, če je davčni zavezanec, davek odbija. Pravne osebe si lahko v primeru sklenitve finančnega lizinga za tovorno, kombinirano ali priklopno vozilo, izjemoma pa tudi za osebno vozilo, upoštevajo vstopni DDV, v primeru, da ga bodo uporabljale za obdavčljivo dejavnost. V primeru nakupa osebnega vozila, kjer si lizingojemalec ne more upoštevati vstopnega DDV, se enako kot v prejšnjem primeru DDV obračuna na isto osnovo. Tako v primeru rabljenega vozila lizingojemalec DDV plača kar na začetku, v primeru novega pa je le-ta vključen v lizing obroke (Interno izobraževalno gradivo Hypo Leasing d.o.o., 2008, str. 8–10).

V trenutku vzpostavitve lizing pogodbe se na strani lizingodajalca izstavi račun in aktivira dolgoročna terjatev do lizingojemalca, in sicer v višini celotne glavnice (razdolžnine), celotnih bodočih obresti in ustreznega davka na dodano vrednost. Dolgoročna terjatev do lizingojemalca se nato zmanjšuje s plačilom pologa ter plačilom DDV (v primeru nastanka terjatve takoj na začetku) ter nato s plačilom vsakega obroka ves čas trajanja lizing pogodbe. Kot opozorilo naj omenim, da je s 1.1.2007 začela veljati nova določba o davku na dodano vrednost (Zakon o davku na dodano vrednost, 2006, v nadaljevanju ZDDV), ki obravnava obresti pri finančnem lizingu kot oproščene DDV, če so na računu posebej izkazane. Lizingodajalec v takem primeru ob vzpostavitvi pogodbe izstavi račun samo za glavnico ter pripadajoč DDV, medtem ko se za bodoče obresti mesečno izstavljajo računi in na te obresti ni obračunanega davka. Lizingojemalec pri finančnem lizingu ob vzpostavitvi pogodbe prikazuje dolgoročno obveznost za celotno vrednost, ki jo ravno tako zmanjšuje s plačilom pologa, davka in posameznih obrokov. V primeru, da je lizingojemalec pravna oseba, glavnica predstavlja njegovo osnovno sredstvo. Mesečno se od tega osnovnega sredstva, kot že navedeno, obračunava amortizacijo. V izkazu poslovnega izida se prikazuje poleg tega tudi strošek financiranja, katerega predstavljajo obresti ter začetni strošek za pripravo pogodbe (Interno izobraževalno gradivo Hypo Leasing d.o.o., 2008, str. 8–10).

Novi pravilnik o izvajanju ZDDV je v zvezi z davčno osnovo v petem odstavku 39. člena uvedel novost, in sicer dopolnjuje 39. člen ZDDV z določilom, da se v davčno osnovo ne vštevajo stroški financiranja, če so izkazani ločeno od vrednosti blaga. Ta določba je le opcijska in le predpisuje pogoj, pod katerim davčni zavezanec lahko izloči stroške financiranja iz davčne osnove. Tako lahko lizingodajalec stroške financiranja prikaže:

- ločeno na računu in v pogodbi o finančnem lizingu. Predmet lizinga je tako obdavčen kot promet blaga, obresti pa se obravnavajo kot storitev financiranja, ki je odbitna postavka za DDV,
- skupaj z vrednostjo blaga na računu in v pogodbi. Stroški financiranja se tako vključijo v davčno osnovo in so predmet obdavčitve skupaj s predmetom lizinga.

Novost torej nakazuje možnost obravnave finančnega najema v smislu predpisov DDV kot dveh ločenih poslov, torej izročitev blaga in kot poseben dogovor o financiranju (Bartol & Janežič, 2007, str. 15).

1.4.2. Operativni lizing

Operativni lizing je moderna oblika financiranja, namenjena tistim subjektom, ki jih lastništvo nad predmetom ne zanima, jim pa njihova uporaba povečuje koristnost. Čas veljavnosti lizing pogodbe je krajši od uporabne življenjske dobe predmeta lizinga in zato stroški v lizing danega sredstva praviloma niso v celoti pokriti z obročnimi odplačili lizingojemalca. To pomeni, da si lizingodajalec z enkratnim lizingom ne more v celoti povrniti svoje naložbe v sredstvo lizinga in doseči zahtevane stopnje donosa. Zato sredstvo, ki ga poseduje, odda v lizing večkrat ali pa ga še pred iztekom življenjske dobe proda. Ravno zato je za lizingodajalca operativni lizing sprejemljiv samo v primeru, ko ima premoženje zagotovljeno sekundarno tržno vrednost. Pri tej obliki lizinga običajno stroške vzdrževanja in zavarovanja nosi sam lizingodajalec.

Bistvena značilnost in tudi prednost operativnega lizinga je, da ima lizingojemalec pravico do preklica pogodbe, ki je omejena zgolj s sicer ustaljenimi pravili o sklicevanju na odpovedni rok in spoštovanju pogodbeno določenih odpovednih rokov (Grilc, 1996, str. 17).

Lizingojemalec se bo za takšen način financiranja odločil takrat, ko se predmet lizinga potrebuje za povečevanje njegove produktivnosti. V skladu s tem bo lizingojemalec uporabil ta način financiranja, ko je predmet lizinga splošno dosegljiv in je možna hitra tehnološka zastarelost, kar povzroča hitro padanje tržnih cen predmeta lizinga. Zaradi tega je možno pričakovati znižanje lizing obroka (Bergant, 1995, str. 28).

Gledano z računovodskega vidika se v bilancah lizingodajalca v času sklenitve pogodbe o operativnem lizingu in prejetju ustreznega računa od dobavitelja aktivira osnovno sredstvo, na katero se začne obračunavati amortizacijo. Pomembno je, da še v istem mesecu lizingojemalec začne zaračunavati najemnine oz. lizing obroke, saj je na podlagi prenovljenih računovodskih standardov potrebno začeti z obračunavanjem amortizacije naslednji mesec po usposobljenosti sredstva ter ne glede na ustvarjanje prihodkov s tem sredstvom. Lizingodajalec tako prikazuje amortizacijo, prihodke od najemnine in morebitne prihodke od stroškov za pripravo pogodbe. Začetna najemnina, ki je običajno nekoliko višja od ostalih najemnin, se prikazuje kot prihodek.

Lizingojemalec v svojih računovodskih izkazih ne izkazuje niti dolgoročnih obveznosti na pasivni strani niti osnovnega sredstva na aktivni strani. Mesečno izkazuje stroške najemnine, ki si jih lahko, v primeru zavezanosti za DDV, obračunava kot odbitek za DDV. Prvo najemnino, ki je nekoliko višja od ostalih, pa razmejuje skozi ves čas trajanja najema.

Tabela 1: Razlike med finančnim in operativnim lizingom po Grand in Gentu

Merilo	Finančni lizing	Operativni lizing
Doba pogodbe	Celotno obdobje lizing pogodbe.	Večkrat in tudi različnim lizingojemalcem.
Odstop od pogodbe	Ni mogoče odstopiti.	Krajše obdobje/možnost prekinitve
Vzdrževanje predmeta	Odgovornost prevzema lizingojemalec.	Možnost vključitve v času trajanja pogodbe.
Tveganja	Lizingojemalec	Lizingodajalec
Dobava predmeta lizinga	Sodeluje lizingojemalec	Poskrbi lizingodajalec
Dobiček od prodaje predmeta lizinga	Lizingojemalcu	Lizingodajalcu

Vir: Grand, R. & Gent, D., Asset Finance and Leasing Handbook, 1992, str. 16–17.

1.4.3. Druge vrste lizinga

Poleg že zgoraj navedenih oblik lizinga pa se glede na njegovo značilnost in funkcionalnost pojavljajo tudi druge oblike lizinga. Finančne institucije so zaradi turbulentnih razmer na trgu prisiljene spodbujati in konstantno razvijati nove oblike lizinga in jih prilagajati na eni strani davčnim in pravnim zakonom, na drugi strani pa jih konkurenca sili v uvajanje številnih novih finančnih produktov, ki jih ponujajo potencialnim komitentom.

Kot najpogostejša dodatna oblika lizinga se pojavlja t.i. **prodaj in vzemi nazaj** (ang. »sale and lease back«). Gre za posebno vrsto finančnega lizinga. Stranka novo ali rabljeno osnovno sredstvo, ki je v njegovi lasti, proda lizing družbi in ga nato takoj vzame v najem po načelu finančnega lizinga. Nova stranka tako istočasno nastopa kot dobavitelj in kupec, osnovno sredstvo, dano v najem, pa predstavlja ocenjen predmet s strani lizing družbe. Razlogi lastnikov osnovnih sredstev za izvedbo posla »sale and lease back« so predvsem potreba po zagotovitvi tekočih likvidnih sredstev za različne namene, zagotovitev lastnih sredstev, za

financiranje novih naložb v bolj donosne posle, iz kupnine od prodanih osnovnih sredstev ter posledično razbremenitev prezadolženosti zaradi kreditov, najetih pod slabšimi pogoji (Gerbec & Košir, 1999, str. 41).

Na spletni strani podjetja Hypo Leasing d.o.o. (Hypo Group Alpe Adria) najdemo tudi **finančni lizing z ostankom vrednosti**, ki je po svoji obliki enak finančnemu lizingu, le da je zadnji, odkupni obrok večji od predhodnih obrokov. To vpliva na znižanje lizing obrokov v celotnem obdobju financiranja, kar predstavlja manjšo finančno obremenitev za lizingojemalca skozi lizing obdobje. Lizingodajalec mora biti previden pri določanju višine zadnjega obroka, saj ta ne sme presegati predvidene tržne vrednosti predmeta financiranja ob zaključku pogodbe. Za lizingodajalca je takšen način financiranja ugoden zaradi večjih obrestnih prihodkov, saj se glavnica znižuje počasneje kot pri klasičnem finančnem lizingu.

Operativni lizing z dodatnimi storitvami (ang. »full leasing«) pomeni obliko lizinga, kjer stroške, povezane z uporabo predmeta, danega v najem, krije lizingodajalec sam. Torej so v samo najemnino vključeni vsi stroški, povezani z uporabo predmeta (registracija, zavarovanja, servisne storitve). Prednosti z vidika lizingojemalca predstavlja natančno načrtovanje svojih izdatkov v prihodnje in možnost njihove razmejitev, le-ti pa so zabeleženi zgolj na eni fakturi.

Naložbeni lizing (ang. »venture leasing«) je oblika lizinga za spodbujanje podjetij, ki so v začetni fazi delovanja. Lizingodajalec ob začetku obračunava nižje lizing obroke in s tem zmanjšuje finančno obremenjenost mladega podjetja, ta pa v zameno ponudi možnost nakupa delnic. Lizingodajalec s tem postane udeleženec v kapitalu podjetja lizingojemalca ter prevzame tudi vlogo lastnika oz. nadzornika⁵ in ne le posojilodajalca (Porta, 2005, str. 10).

Funkcionalni lizing (ang. »per-procedure leasing«) je oblika lizinga, kjer obstaja možnost spremenljivosti višine lizing obrokov, odvisno od uporabe predmeta lizinga ali sezonskega značaja poslovanja lizingojemalca. Stroški tovrstnega lizinga so praviloma višji, toda v določenih primerih nižje tveganje oziroma nižja finančna obremenitev v slabih mesecih odtehta dodatne stroške, dodatni donos pa večje tveganje lizingodajalca (Porta, 2005, str. 10).

Znotraj tega pa se pojavljajo še nekatere bolj ali manj uveljavljene in uporabljene oblike. Grilc (1996, str. 18) razlikuje med:

- **direktnim lizingom**, kjer se kot pogodbeni stranki pojavljata le proizvajalec oziroma dobavitelj predmeta lizinga in lizingojemalec. Interes proizvajalca in hkrati lizingodajalca je plasma pri sebi proizvedenega blaga s pomočjo lastnega financiranja. Pogosto proizvajalec prevzame obveznost servisiranja in dobave rezervnih delov predmeta lizinga,

⁵ Možnost sodelovanja na skupščinah lizingojemalca.

- **indirektnim lizingom**, ki se v praksi najpogosteje uporablja, saj se kot tretja pogodbeni stranka pojavlja finančna institucija.

1.5. LIZING V SLOVENIJI

Prvo lizing podjetje v Evropi je bilo ustanovljeno v Švici leta 1958. Ukvarjalo se je z dajanjem v najem pisarniških in gradbenih strojev ter predmetov za osebno rabo. Nekaj let kasneje je bila ustanovljena prva lizing družba, in sicer v Angliji. Za pospešeni razvoj lizinga so bila pomembna predvsem osemdeseta leta, kjer je gospodarskim in družbenim spremembam sledila sprememba v strukturi in zakonodaji lizinških poslov (Habjanič & Filipan, 2004, str. 6).

Razvoj lizinga pri nas je zaznamovalo sklepanje prvih lizing pogodb med tovarno Peko in avstrijskim podjetjem v prvi polovici prejšnjega stoletja. Močnejše pa se je lizing začel uveljavljati z osamosvojitvijo v začetku devetdesetih let. Zaznamovala so ga predvsem tri obdobja. V prvem obdobju (vse do uvedbe davka na dodano vrednost) je bila vsaka transakcija pri lizingu dvojno ali celo trojno obdavčena. Drugo obdobje je zaznamovala uvedba davka na dodano vrednost. V tem obdobju se je odpravilo nerazumno dvojno obdavčenje, vendar so obresti ostajale obdavčene, kar pomeni, da je stranka poleg plačila obresti plačevala še DDV. Uvedba tega je podražila lizing v primerjavi s kreditom, kjer obresti niso bile obdavčene. Tretje obdobje se je pričelo v začetku leta 2007 s spremembami Zakona o davku na dodano vrednost. Posledica sprememb je bila, da se tudi pri lizingu obresti več ne obdavčujejo. Ta pozitivna sprememba je omogočila lizingu enakovreden položaj na slovenskem finančnem trgu in vse pogoje za njegov nadaljnji razmah in razvoj (Gerbec & Košir, 1999, st. 17).

Lizinška dejavnost je bila v preteklosti s strani zakonodajalca kljub svojemu hitremu razvoju vse prepogosto postavljena na stranski tir, zato je združevanje lizinških podjetij v Sloveniji, ki so s skupnimi močmi poskušala poenotiti dejavnost, izboljšati svoj pogajalski položaj nasproti zakonodajalcu ter okrepiti pomen lizinške dejavnosti, bilo toliko pomembnejše. Na evropski ravni, v katero je vključena tudi Slovenija, velja danes tako imenovano Evropsko združenje lizing podjetij. Ustanovljeno je bilo leta 1972 in ima danes že 47 članic v 34 državah.

Gledano na delež financiranja je za slovenski trg značilen pomemben delež osebnih vozil v strukturi lizinga, ki je povezan predvsem s potrošno naravnanim povpraševanjem prebivalstva in nizko naložbeno aktivnostjo slovenskega gospodarstva. Predvsem značilna koncentracija lizing poslov na nekaj večjih lizing podjetij. Lizingojemalci pa so predvsem usmerjeni v pridobivanje lastnine nad premeti financiranja, saj gre večinoma za sklepanje pogodb o finančnem lizingu z dogovorjeno opcijo odkupa (Skaza, 2008, str. 8).

Povprečna letna rast lizing financiranja je v zadnjih petih letih znašala 28 %, kar samo še enkrat dokazuje, da je tovrstna oblika financiranja postala konkurenčna klasičnim finančnim posojilom. Največji delež v strukturi celotnega lizing trga v Sloveniji pripada osebnim vozilom in nepremičninam, sledijo pa jim komercialna vozila ter proizvodna oprema (glej sliko 1). Leta 2007 je bila odstotna rast višja pri vrsti opreme, v katero so zajete ladje, vlaki in letala, vendar pa kljub temu ta vrsta opreme na celotnem trgu še vedno ne predstavlja izrazite vloge. Na drugo mesto odstotne rasti so se uvrstile nepremičnine (Letno poročilo Banke Slovenije, 2007, str. 28).

Glede na dejavnost lizingojemalcev sta leta 2007 v Sloveniji pri premičninah prevladovala industrija in gradbeništvo (28 %), sledijo zasebno-storitveni sektor (28 %) ter fizične osebe (26 %). Pri nepremičninah je vodilni zasebno-storitveni sektor (56 %), za njim pa sta uvrščena industrija in gradbeništvo (21 %). Fizične osebe so predstavljale pri nepremičninah le 6 % vseh lizingojemalcev (Letno poročilo Skupine NLB Leasing, 2007, str. 12).

Slika 1: Struktura lizinga v Sloveniji v letu 2007

Vir: Statistični podatki Združenja bank Slovenije (podatki za lizing sektor v Sloveniji), 2007.

Glede na tržni delež po posameznih lizing družbah se je tudi v letu 2007 in 2008 nadaljeval trend preteklih let, ko je nekaj večjih lizing družb obvladovalo večji del celotnega lizing trga v Sloveniji. Še naprej tudi v letu 2008 dosega Hypo Leasing največji tržni delež, sledijo mu Skupina SKB Leasing, Skupina NLB Leasing ter Summit Leasing. Omenjene družbe skupaj dosegajo kar 62,43% tržni delež (glej tabelo 1).

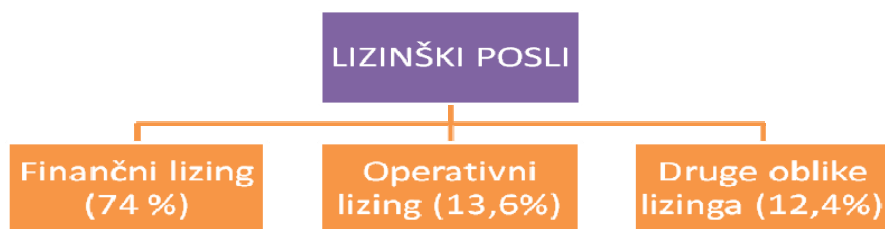
Tabela 2: Tržni deleži lizing podjetij v Sloveniji glede na nabavno vrednost predmetov financiranja (v mio EUR)

Lizing družba	Nabavna vrednost predmetov financiranja	Tržni delež
Hypo Leasing	1.072,86 €	37,53%
Skupina SKB Leasing	342,37 €	11,98%
Summit Leasing	229,44 €	8,03%
Skupina NLB Leasing	220,10 €	7,70%
Porsche Leasing	182,40 €	6,38%
Daimler AC Leasing	147,52 €	5,16%
Unicredit Leasing	128,25 €	4,49%
VBS Leasing + VBS Hiša	123,44 €	4,32%
Skupina KBM Leasing	120,50 €	4,22%
Sparkassen Leasing	119,56 €	4,18%
Ostali	215,75 €	6,01%

Vir: Statistični podatki Združenja bank Slovenije (podatki za lizing sektor v Sloveniji), 2007.

Trenutne gospodarske razmere in finančna kriza, ki je zajela celotni svet, se seveda odražajo tudi na lizingu. Tako je v Sloveniji v prvih treh mesecih leta 2009 bilo odobrenih za 367,5 milijonov evrov lizingov, kar je dobra polovica manj kot v istem obdobju leta 2008. Ostanek glavnice, ki jo morajo plačati lizingojemalci skupaj, je bil zadnji dan marca 4,7 milijard evrov, od tega pri premoženju 2,62 in pri nepremičninah 2,08 milijard evrov. Nekaj več kot 74 % je bilo finančnega lizinga, 13,6 % operativnega, ostalo pa druge oblike lizinga (Hafner, 2009, str. 23).

Slika 2: Struktura lizinga v Sloveniji v prvih treh mesecih leta 2009 glede na vrsto

Vir: Statistični podatki Združenja bank Slovenije (podatki za lizing sektor v Sloveniji), 2009, str. 1.

Tako kot se z upadom prodaje nepremičnin v nastalih gospodarskih razmerah srečujejo prodajalci le-teh, se z upadom financiranja srečujejo tudi finančne institucije s področja lizinga. Previdnosti lizingodajalcev se v tem času kažejo predvsem preko višjih pologov in skrajšanja ročnosti pogodb. Vendar pocenitev premičnin ni povzročila tudi pocenitve mesečnih obrokov lizinga. Zaradi zasičenosti trga, kar je posledica presežne ponudbe, so se znižali preostanki vrednosti, tako da razmerje med obema bolj ali manj ohranja enako vrednost najema. Tveganja v tem poslu so sedaj večja kot pred leti, finančne institucije s področja lizinga pa se pred njimi sedaj različno zavarujejo. Večina finančnih institucij s področja lizinga pred odobritvijo lizinga vedno natančneje oceni predmet lizinga in boniteto lizingojemalca. Bonitetna ocena lizingojemalca je zaradi večjih tveganj, ki jih lizingodajalec sprejema pri operativnem lizingu, večjega pomena kot pri finančnem lizingu. Od bonitete lizingojemalca pa je tako tudi odvisno, katere dodatne elemente zavarovanj bodo vključili v najem (višja prva najemnina, poročstva, zavarovanje lizinškega posla ...). Dejstvo pa je, da je operativni lizing zaradi izredno težavnega načina določanja preostanka vrednosti predmeta vse manj zanimiv in težje dodeljen s strani lizing družbe (Milač, 2009, str. 1).

2. TVEGANJA V FINANČNI INSTITUCIJI S PODROČJA LIZINGA

Vsak gospodarski subjekt, bodisi v realnem ali finančnem sektorju, je v vsakem trenutku izpostavljen določenemu tveganju. Tveganja se razlikujejo glede na panogo in dejavnost, v kateri podjetje deluje, prav tako je pomembna velikost podjetja. Finančne institucije so v največji meri izpostavljene kreditnemu tveganju, sledijo pa vsa ostala tveganja, ki se največkrat pojavljajo v realnem sektorju.

2.1. KREDITNO TVEGANJE

Kreditno tveganje zahteva največ kapitala, torej je s stališča finančnih institucij najpomembnejša oblika tveganja. V nadaljevanju bom predstavil, kako finančne institucije opredeljujejo kreditno tveganje, na kakšen način ga je mogoče razvrščati in meriti, in nazadnje, kateri so modeli kreditnega tveganja.

2.1.1. Opredelitev kreditnega tveganja

Lizing družba pri vsakem lizing poslu prevzame kreditno tveganje, ki je eno najpomembnejših tveganj v bančnem poslovanju. Kreditno tveganje je verjetnost, da bodo transakcije z nasprotno stranko zaradi njene nezmožnosti poravnave njenih finančnih obveznosti neizvršene (Kendall, 1998, str. 119). Bealey in Myers (2000, str. 809) opredeljujeta tveganja kot možnost, da lizingojemalec ne bo mogel ali ne bo hotel poravnati svojih pogodbenih obveznosti, in sicer svojih obveznosti ob zapadlosti in v skladu s sklenjeno pogodbo. V Zakonu o bančništvu (Ur.l. RS, št. 104/2004) je zapisano, da je kreditno tveganje finančne institucije tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke. Vzrok za nevrčilo dolga, zamujanje s plačili obrokov ali s plačili obresti je lahko nepripravljenost ali nezmožnost⁶ dolžnika poravnati svoje obveznosti, čemur se lizing družbe pri svojem poslovanju ne morejo izogniti v popolni meri. Navedeno ima neposreden vpliv na poslovni izid finančne institucije, in sicer na njeno donosnost, likvidnost in solventnost. Zaradi nemogočega izogiba nevrčilu dolga s strani lizingojemalca mora lizing družba skrbno zbrati informacije o pravnih in fizičnih osebah, s katerimi je sklenila lizing pogodbo, in jih vseskozi nadzorovati in spremljati njihovo poslovanje.

Graham in Coyle (2000, str. 2) navajata, da je kreditno tveganje mogoče opredeliti tudi obojestransko, torej z vidika lizingodajalca kot tudi z vidika lizingojemalca. Navadno se kreditno tveganje opredeljuje z vidika lizingodajalca, na že naveden način, kjer lizingojemalec zaradi različnih okoliščin ni sposoben ali noče poravnati dolga do lizing družbe ali zgolj zaostaja s plačili svojih obveznosti. Po drugi strani pa je kreditno tveganje mogoče razširiti tudi na stran lizingojemalca, kar pomeni, da lizingodajalec zaradi neugodnih razmer na trgu (predrago refinanciranje) ni sposoben servisirati posojila lizingojemalcu. Graham in Coyle (2000, str. 3) navajata tudi, da je pri lizingu ob že dveh pogodbenih strankah (lizingodajalec in lizingojemalec) h kreditnemu tveganju vključena tudi tretja pogodbeni stranka – dobavitelj. Tudi za dobavitelja namreč obstaja tveganje, ki posredno zadeva povezavo med dobaviteljem

⁶ Nelikvidnost je nezmožnost pravočasne poravnave zapadlih obveznosti v določenem trenutku, nesolventnost pa trajna nezmožnost poravnave vseh svojih obveznosti.

in lizingojemalcem, kjer slednji ni sposoben poravnati začetnih pogodbenih obveznosti po lizing pogodbi, posledično pa lizingodajalec dobavitelju ne plača predmeta lizinga.

2.1.2. Razvrstitev kreditnega tveganja

Kreditno tveganje lahko razdelimo na:

a) ***Tveganje neizpolnjevanja obveznosti***, ki je odvisno predvsem od kreditne sposobnosti lizingojemalca in pomeni tveganje, da lizingojemalec ne bo poravnal zapadlih obveznosti v roku, določenem v pogodbi, ali jih sploh ne bo poravnal. V izogib temu lizing družbe potrebujejo kakovostne informacije o komitentih, ki jih pridobijo na že uveljavljen način od specializiranih institucij in agencij, največkrat pa od bonitetne službe znotraj hiše.

Verjetnost neizpolnjevanja obveznosti je določena z dvema dejavnikoma:

- s kreditno sposobnostjo lizingojemalca in
- z rokom trajanja kreditnega odnosa.

Pri kreditno sposobnejšem lizingujemalcu je jasno, da obstaja manjša verjetnost, da dolga ne bo mogel poravnati, oziroma da ne bo izpolnil pogodbenih obveznosti. Obratno pri lizingojemalcu s slabšo kreditno boniteto velja, da je tveganje neplačila zapadlih obveznosti toliko večje. Tudi daljše pogodbeno obdobje je tisto, kjer obstaja verjetnost, da se bo kvaliteta danes bonitetno dobrega lizingojemalca poslabšala in posledično ogrozila vračilo dolga. Obratno velja za krajše pogodbeno obdobje (Skaza, 1998, str. 14).

b) ***Tveganje izpostavljenosti lizingodajalca*** je tveganje, ki povzroča negotovost pri odplačevanju obveznosti s strani lizingojemalcev. Ko lizing družba odobri financiranje, se kaže njena izpostavljenost v količini denarja, ki je odšel iz lizing družbe, zmanjšan za vsakokratna odplačila lizinga.

Lizingodajalec mora ločiti med maksimalno in pričakovano izpostavljenostjo (Smithson, 1998, str. 383):

- maksimalna izpostavljenost je največja vsota denarja ali premoženja, ki ga lizingodajalec lahko izgubi v najslabšem primeru, torej, da lizingojemalec v celoti ne poravna svojih obveznosti,
- pričakovana izpostavljenost pa je pričakovana izguba lizingodajalca v primeru, da lizingojemalec ne bi poravnal svojih obveznosti.

c) Lizing družba od lizingojemalca zahteva določene instrumente oziroma sredstva za zavarovanje svojih terjatev. ***Tveganje izterjave neplačanega dolga*** je tveganje, ki izhaja iz

dejstva, da lizing družba v primeru, ko lizingojemalec ne bo poravnal svojih obveznosti, ne bo mogla nadomestiti in poplačati nastale izgube s prodajo teh instrumentov.

Izterjava neplačanega dolga je odvisna od dejavnikov, kot so (Smithson, 1998, str. 393):

- vrsta instrumenta, ki je bil dan za zavarovanje lizinga,
- čas nastanka neizpolnitve obveznosti,
- trenutni pogoji, ki vladajo na trgu.

2.1.3. Merjenje kreditnega tveganja

Finančna institucija s pomočjo merjenja kreditnega tveganja presodi o odobritvi lizinga komitentu in v primeru ugodnega sklepa glede na oceno tveganja temu primerno oblikuje ustrezne rezervacije.

Dejavniki kreditnega tveganja so osnova za merjenje kreditnega tveganja oziroma ocenjevanje lizingojemalčeve sposobnosti vračila izposojenih sredstev in so naslednji (Šubelj, 2000, str. 7):

- **mednarodno okolje:** neugodni politični dogodki (vojne, embargo), neugodna sprememba menjalnih tečajev, gibanje uvoza in izvoza,
- **domače okolje:** politični in izredni dogodki (revolucija, državni udar), elementarne nesreče, neugodna gospodarska in tržna gibanja (inflacija, recesija, sprememba obrestne mere), sprememba ekonomske politike (sprememba denarne politike, davčne politike, zakonodaje), propad sistema zavarovanj in garancij,
- **panoga:** motnje v običajnih komercialnih procesih, nesprejemljivi komercialni pogoji (prevelika vezanost na financiranje s trgovskimi krediti in lizingi), sprememba tehnologije, konkurenca, neugodnost na področju nabavnega in prodajnega trga, povečana pogajalska moč dobaviteljev in kupcev, nesolventnost kupcev, razpoložljivost in cene gibanja surovin,
- **podjetje:** kratkoročna oziroma dolgoročna plačilna nesposobnost, slab management, pomanjkljiv sistem finančnega nadzora, slabo upravljanje z obratnim kapitalom, napačne strateške usmeritve, težave z novimi projekti oziroma proizvodi, kadrovske spremembe, odnosi med vodstvom in zaposlenimi.

Po Škorjancu (2003, str. 21) je merjenje kreditnega tveganja podrejeno trem glavnim komponentam:

- izračunu verjetnosti, da lizingojemalec ne bo pravočasno oziroma da sploh ne bo poravnal svojih obveznosti,
- izračunu izpostavljenosti finančne institucije iz naslova kreditnega tveganja v določenem časovnem obdobju,
- izračunu dejanske izgube v odstotkih, ki jo finančna institucija s področja lizinga realizira, ko je že uveljavila zavarovanje za odobren kredit oziroma je že začela postopek izterjave.

2.1.4. Modeli ocenjevanja kreditnega tveganja

Ocenjevanje kreditnega tveganja je ključno predvsem zaradi treh osnovnih motivov finančne institucije, in sicer pravilnega zaračunavanja cene lizinga (obrestne mere), pravilnega določanja višine lizinga in dobe odplačevanja ter pravilne ocene potencialne izgube, ki jo finančna institucija lahko utрпи (Škorjanc, 2003, str. 20). Finančna institucija s pomočjo merjenja kreditnega tveganja presodi o odobritvi posojila komitentu in v primeru pozitivnega sklepa glede na ocenjeno tveganje oblikuje ustrezne rezervacije. V splošnem se uporabljata kvantitativni in kvalitativni model ocenjevanja kreditnega tveganja.

Kvantitativni modeli

Glavni namen kvantitativnih modelov ocenjevanja kreditnega tveganja je klasificirati lizingojemalca na dobro oziroma slabo stranko, kar je pogojeno z njihovim dohodkom, zaposlitvijo, življenjskim statusom itd. Na podlagi teh informacij se v finančni instituciji pripravijo modeli, ki so sestavljeni iz mnogih informacij predhodnih lizingojemalcev in njihove kasnejše uspešnosti.

Po Skazi (2008, str. 16) so najpogostejši kvantitativni modeli ocenjevanja kreditnega tveganja:

- linearni verjetnosti model,
- diskriminantna analiza,
- ocena kreditnega tveganja iz časovne strukture obrestnih mer,
- ocena stopnje tveganja na osnovi stopnje mortalitete terjatev – na osnovi preteklosti in njihove kasnejše uspešnosti,
- opcijski modeli,
- RAROC modeli (ang. »Risk Adjusted Return On Capital«), ki analizirajo in primerjajo donosnost posojila s tveganjem posojila.

Kvalitativni modeli

Kvalitativni modeli ocenjevanja kreditnega tveganja se navezujejo predvsem na specifične faktorje in značilnosti posameznega lizingojemalca, in sicer predvsem z vidika sistematičnih in makroekonomskih faktorjev, ki zadevajo posamezno gospodarstvo oziroma finančni trg.

Finančne institucije v modelih kvalitativne presoje pridobivajo koristne informacije, ki jim pomagajo pri presoji lizingojemalčeve sposobnosti odplačevanja. To so:

- poslovanje podjetja za več zaporednih obdobj,
- primerjava uspešnosti preučevanega podjetja s povprečjem panoge, v kateri deluje,
- ugled lizingojemalca: v primeru, da potencialni lizingojemalec v poslovnem svetu uživa ugled, je velikokrat dovolj, da se mu odobri novo posojilo,
- velika spremenljivost dobička potencialnega lizingojemalca pomeni, da v prihodnje najverjetneje ne bo sposoben poravnati obveznosti,
- zavarovanje posojila: če je lizing ustrezno zavarovan, je izpostavljenost tveganju lizing družbe toliko manjša.

2.2. DRUGE VRSTE TVEGANJA

Ob kreditnemu tveganju je finančna institucija s področja lizinga izpostavljena tudi drugim oblikam tveganj. Merjenje, obvladovanje in ustrezno zavarovanje pred takimi tveganji pomembno vpliva na poslovanje finančne institucije, zato jim mora finančna institucija posvečati veliko pozornosti. Nekatere najpogostejše oblike tveganj bom predstavil v nadaljevanju.

2.2.1. Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje je tveganje nastanka izgube, ko finančna institucija ni sposobna poravnati vseh dospelih obveznosti oziroma ko je finančna institucija zaradi nezmožnosti zagotavljanja zadostnih sredstev za poravnavo obveznosti ob dospelosti prisiljena zagotavljati potrebna sredstva z občutno večjimi stroški od običajnih. Likvidnost je sposobnost finančne institucije vzdržati zmanjšanje vlog, poravnati zapadle obveznosti in povečati finančna sredstva. Likvidnostno tveganje je tesno povezano z drugimi tveganji v finančni instituciji (kreditnim, obrestnim, valutnim itd ...) in je običajno rezultat transformacijske krivulje, ki jo opravlja finančna institucija, ko zbrane vloge s krajšoročnostjo nalaga v dolgoročnejše naložbe. Likvidnost je pomembna komponenta v poslovanju finančne institucije, saj izravna pričakovana in nepričakovana gibanja v bilanci stanja ter zagotavlja rast.

Finančna institucija je prisiljena redno zaračunavati likvidnostno pozicijo. Zaračunava jo s količnikom likvidnosti. Količnik likvidnosti je razmerje med vsoto finančnih sredstev v domači in tuji valuti in vsoto virov sredstev v domači in tuji valuti glede na preostalo zapadlost (Sklep o imetnikih kvalificiranih deležev bank in hranilnic, 2007). Finančna institucija razvršča finančna sredstva in vire sredstev po preostali zapadlosti v dva razreda, in sicer:

- prvi razred: finančna sredstva in viri sredstev s preostalo zapadlostjo do 30 dni in
- drugi razred: finančna sredstva in viri sredstev s preostalo zapadlostjo do 180 dni.

Na podlagi tega finančna institucija dnevno zaračunava količnik likvidnosti za posamezni razred za pretekli delovni dan. Količnik likvidnosti prvega razreda mora biti najmanj 1, količnik drugega razreda pa je informativnega značaja (Sklep o imetnikih kvalificiranih deležev bank in hranilnic, 2007).

Po Marrisonu (2002, str. 203) do likvidnostnega tveganja prihaja, ker finančne institucije pridobivajo denar, ki predstavlja obveznosti, katere imajo zelo kratko pogodbeno zapadlost (depoziti). Finančne institucije nato ta denar jemljejo za odobravanje novih posojil komitentom, vendar imajo ta posojila navadno zelo dolgo dobo zapadlosti, npr. komercialna posojila. Tveganje se tako pojavi v primeru, ko se zaradi govoric v javnosti o likvidnostnih težavah finančne institucije nadpovprečno veliko število komitentov odloči za dvig svojih depozitov in posledično finančna institucija nima dovolj likvidnih sredstev za servisiranje tekočega povpraševanja po posojili.

Pri merjenju likvidnostnega tveganja je po Marrisonu (2002, str. 204) potrebno klasificirati plačila v finančnih institucijah na:

- načrtovana plačila – plačila, ki so bil naprej dogovorjena s sodelujočimi strankami,
- nenačrtovana plačila – izhajajo iz strankinega obnašanja,
- poldiskrecijska plačila – plačila, ki spadajo v normalni trgovalni načrt finančne institucije in imajo možnost prilagajanja in
- diskrecijske transakcije – transakcije, ki ji izvajajo finančne institucije vsak dan za financiranje, ki služi za izravnavo neto denarnih tokov.

Glede na te klasifikacije so tipični dnevni **odlivi** iz finančne institucije (Marrison, 2002, str. 204):

- načrtovana posojila strankam,
- načrtovana izplačila strankam,
- načrtovana posojilna izplačila drugim bankam in finančnim podjetjem,
- nenačrtovana izplačila strankam, kot na primer dvig kratkoročnega depozita iz računa na vpogled,
- nenačrtovana izplačila posojil strankam, kot na primer izplačila preko kreditnih kartic,

- nenačrtovana pogodbeni plačila družbam, kot so pogojne pripravljenosti kreditnih linij,
- poldiskrecijska plačila za nakup vrednostnih papirjev,
- poldiskrecijska plačila kot zavarovanje z gotovino za izposojlo vrednostnih papirjev ali povratni odkup in
- diskrecijske transakcije za posojanje denarja drugim finančnim institucijam znotraj bančnega sektorja.

Glede na zgornje klasifikacije so tipični **prilivi** v finančno institucijo naslednji (Marrison, 2002, str. 204):

- načrtovana plačila s strani strank, kamor so všteta tudi odplačila posojilnih obveznosti,
- nenačrtovana plačila s strani strank, kot so na primer vloge na vpogled in
- poldiskrecijska plačila s strani trgovanja z vrednostnimi papirji.

2.2.2 Valutno tveganje

Valutno tveganje opredelimo kot tveganje izgube, ki jo lizing družba lahko utрпи zaradi spreminjanja tečajev tujih valut. Na gibanje tečajev imajo izredno velik vpliv monetarna regulativa (ukrepi centralne banke) v neki državi, realnost kapitalskega in finančnega trga ter predvsem specifičnost gibanja tečaja denarne enote posamezne države, torej države, v kateri se finančna institucija nahaja (Porta, 2005, str. 49). Finančna institucija je izpostavljena valutnemu tveganju, kakor hitro je njegovo poslovanje povezano s tujimi plačilnimi sredstvi.

Prohaska (1999, str. 190) razume valutno tveganje kot spremembo deviznega tečaja od trenutka naložbe do vrnitve kapitala, naloženega v tujo valuto. Merimo ga s standardnim odklonom, kaže pa možnost nihanja deviznega tečaja neke valute glede na njeno pričakovano sedanjo vrednost. Na ta način se lahko ustvari dobiček ali izguba zaradi sprememb deviznega tečaja določene valute. To pa se kaže v depreciaciji ali apreciaciji valute.

Merjenje valutnega tveganja:

Finančne institucije se merjenja valutnega tveganja poslužujejo na dva dokaj standardna načina, merjenje valutnega tveganja pa se meri na dnevni ravni. Prvi način je dokaj konservativni način, kjer finančna institucija minimizira valutno tveganje z vsakodnevnim zapiranjem odprte valutne pozicije. Odprta pozicija se običajno zaračunava po načelu seštevanja naslednjih postavk:

- 1.) najprej se seštejejo vse pozicije v dani valuti,
- 2.) temu seštevku se doda neto odprta pozicija po ang. forward in ang. futures pogodbah, glavnice po valutnih ang. swap pogodbah in še neto odprte pozicije pri nekaterih ostalih izvedenih finančnih instrumentih, vse devizne garancije in akreditive v tej valuti, za katere je že jasno, da jih bo potrebno izplačati, vse prihodnje zanesljive prilive/odlive v dani

valuti ter še nekatere druge postavke, ki vplivajo na izkaz uspeha finančne institucije (Porta, 2005, str. 40).

Finančne institucije poleg te standardizirane metodologije uporabljajo tudi interne modele ang. »Valute at risk« (VAR) za izračun valutnih tveganj pozicij in maksimalnih potencialnih izgub. Izračun vrednosti VAR mora biti prilagojen zahtevam Baselskih standardov za izračun kapitalske ustreznosti in temelji na metodi historične simulacije.⁷ Metoda izhaja iz dnevnega preračunavanja spremembe vrednosti deviznega dela bilance in zunajbilančnih instrumentov na podlagi preteklih vrednosti deviznih tečajev ter njihovih medsebojnih korelacij v zadnjem letu.

Zavarovanje pred valutnim tveganjem:

Finančna institucija se lahko pred valutnim tveganjem zaščiti na dva načina. Lahko se zaščiti znotraj bilance stanja, lahko pa obvladuje tveganje spremembe deviznega tečaja, ki izvira iz posamezne naložbe ali obveznosti – zaščita z izvedenimi finančnimi instrumenti.

Kot rečeno je prvi in najpreprostejši način zavarovanja pred valutnim tveganjem obvladovanje znotraj bilance stanja. To pomeni, da finančna institucija poskuša naložbe, nominirane v tuji valuti, financirati s sredstvi v isti valuti. S tem se izogne spremembam deviznega tečaja z direktnim prestrukturiranjem bilance stanja, ko naložbam v tujem denarju išče ustrezen vir sredstev v enakem tujem denarju, s čimer si zagotovi pozitiven donos ne glede na gibanje valute. Vendar je v praksi to težje izvedljivo zaradi nasprotujočih si interesov med komitenti in finančnim trgom.

Druga možnost zavarovanja pred valutnim tveganjem je z uporabo izvedenih finančnih instrumentov – največkrat se uporabljajo naslednji štirje modeli (Hribar, 2003, str. 40):

- *devizni terminski posel (Forward Exchange Contract),*
- *devizne terminske pogodbe (Futures contract),*
- *devizna zamenjava (Currency swap) in*
- *devizna opcija.*

2.2.3. Tveganje spremembe obrestne mere

Crain in Pierce (1978, str. 1) sta mnenja, da je tveganje spremembe obrestne mere posledica različne ročnosti izdajanja obveznosti s strani finančne institucije na eni strani in pridobivanja sredstev na drugi strani. Vse dokler obstajajo med sredstvi in obveznostmi različne ročnosti, ne obstaja način, kako preprečiti nepričakovane premike v spremembi obrestne mere.

⁷ Historična simulacija predpostavlja, da so donosnosti faktorja tveganja neodvisno in identično porazdeljene.

Obrestno tveganje prav tako kot kreditno tveganje predstavlja terjatev na kapital finančne institucije.

Pri merjenju obrestnega tveganja je pomembno poudariti, da mora finančna institucija, če želi ustrezno obvladovati obrestno tveganje, najprej ugotoviti, katere bilančne in zunajbilančne postavke jo izpostavljajo obrestnemu tveganju. Ena od najpreprostejših in najbolj pogosto uporabljenih ocen znotraj finančnih institucij se lahko naredi na podlagi metode obrestnih razmikov. Poročilo o obrestnih razmikih temelji na izračunu razlike med denarnimi tokovi obrestno občutljivih aktivnih in pasivnih postavk v različnih časovnih obdobjih, ki predstavljajo časovne ročnosti spremembe obrestne mere (BIS: Principles for the Management and Supervision of Interest Rate Risk, 2004, str. 14).

Obrestni razmik torej predstavlja razliko med obrestno občutljivimi naložbami in obrestno občutljivimi obveznostmi na določen časovni trenutek. Glede na sestavo svoje bilance pa lahko ima finančna institucija (Dimovski & Gregorič, 2000, str. 137):

- **Pozitivni razmik** v določenem časovnem intervalu. Finančna institucija je v tem primeru izpostavljena tveganju znižanja obrestne mere, saj bo morala del svojih sredstev naložiti po nižji obrestni meri pri nespremenjenih obrestno občutljivih obveznostih na dolgoročne vire sredstev.
- **Ničelni razmik** – finančna institucija v takem primeru izravna obrestno občutljive naložbe in obveznosti, kar pomeni, da ni tveganja.
- **Negativni razmik** npr. v časovnem intervalu od 6 do 12 mesecev. Pojavi se takrat, ko se finančne institucije odločajo za dolgoročna financiranja, viri pa so izrazito kratkoročni.

Finančna institucija se pred obrestnim tveganjem lahko zavaruje s pravilno oceno izpostavljenosti obrestnemu tveganju. Ocena je predvsem odvisna od širine posameznega časovnega intervala. Širši kot je posamezni interval, bolj grobo oceno lahko naredimo. Določitev širine časovnih intervalov mora biti povezana s pričakovanimi denarnimi tokovi ter spremembami obrestnih mer po posameznih intervalih. Obdobje, v katerem finančna institucija pričakuje večji denarni tok in spremembo obrestnih mer, je potrebno spremljati bolj natančno. Informacija o obrestnih razmikih je zelo neuporabna, če so časovni intervali postavljeni preveč široko, kajti ni vseeno, če se denarni tokovi na strani sredstev pojavljajo npr. čez 2 meseca, na strani virov pa že čez 1 mesec (Veršnik Čemas, 2000, str. 30).

2.2.4. Tveganje ostanka vrednosti

Tveganje ostanka vrednosti velja za zelo specifično tveganje, s katerim se največkrat soočajo le lizing družbe, za ostale finančne institucije pa je neobičajno. Kot je že omenjeno v točki 1.4.2., operativni lizing predstavlja obliko, kjer tako pravno kot tudi ekonomsko lastništvo

ostaja na strani lizingodajalca, lizingojemalec pa osnovno sredstvo (predmet lizinga), dano v najem, le uporablja, ob zaključku lizing pogodbe pa samostojno sprejme odločitev o nakupu ali vrnitvi osnovnega sredstva, danega v lizing lizingojemalcu.

Takšno tveganje je odvisno od makroekonomskega okolja in ekonomske zastarelosti najetega osnovnega sredstva. Finančna institucija trži najem (operativni lizing), pri katerem se vrednost osnovnega sredstva, danega v najem (predmet lizinga), izkazuje in meri med naložbenimi nepremičninami. Pri odprodaji naložbenih nepremičnin lahko pride zaradi nihanja oziroma padanja tržnih cen do izgube ob prodaji (Letno poročilo 2008 Skupine Hypo Leasing Slovenija, 2009, str. 35).

Trg vozil, premičnin in nepremičnin je v svetu že tako razvit, da lahko s spremljanjem makroekonomskega razvoja, načrtovanjem, analiziranjem odmikov od načrta in seveda spremljanjem trga v Evropski uniji finančne institucije zagotavljajo ustrezne meritve in zavarovanja ter tako dosežejo dovolj verjetno oceno tveganje ostanka vrednosti. Največkrat finančne institucije tveganje ostanka vrednosti zmanjšujejo z oblikovanjem ustreznih rezervacij (Letno poročilo 2008 Skupine Hypo Leasing Slovenija, 2009, str. 35).

3. UPRAVLJANJE S KREDITNIM TVEGANJEM V FINANČNI INSTITUCIJI S PODROČJA LIZINGA

V prejšnjem poglavju diplomske naloge sem predstavil najpomembnejša tveganja, s katerimi se finančna institucija s področja lizinga srečuje pri svojem poslovanju. V nadaljevanju diplomskega dela pa bom pojasnil, na kakšen način finančna institucija s področja lizinga ocenjuje svoje obstoječe in potencialne lizingojemalce, kateri so tisti prijemi, ki jih mora upoštevati za kapitalsko ustreznost, in katere instrumente zavarovanja uporablja za zavarovanje svojih terjatev.

3.1. OCENJEVANJE BONITETNE IN KREDITNE SPOSOBNOSTI POTENCIALNEGA LIZINGOJEMALCA

Izoblikovana politika upravljanja s kreditnim tveganjem je za lizing družbo izrednega pomena. Upravljanje s kreditnim tveganjem v najbolj grobi obliki zajema spremljanje odprtih terjatev s strani lizingojemalca, upravljanje z zamudnimi obrestmi, ugodnosti v primeru predčasnih poplačil ter politiko izterjave. Poudariti je potrebno, da mora posamezna lizing družba oprijeti premišljeno obliko upravljanja s kreditnim tveganjem, prestroga politika upravljanja s kreditnim tveganjem lahko namreč zmanjšuje konkurenčnost lizing družbe, saj

lahko izgubi določen segment potencialnih strank, na drugi strani pa preveč sproščena politika upravljanja s kreditnim tveganjem zvišuje stopnjo tveganja. Kot že rečeno, vsaka lizing družba samodejno določa politiko upravljanja s kreditnim tveganjem, vendar mora biti upravljanje s kreditnim tveganjem v posamezni finančni instituciji močno povezano s predpisi kapitalskega sporazuma Basel II, ki uvajajo podrobno metodologijo ugotavljanja, spremljanja in upravljanja tveganj zaradi večje stabilnosti bančnega sektorja v EU.

3.1.1. Pojem bonitete podjetja

Boniteta podjetja pomeni plačilno zanesljivost in/ali kreditno sposobnost. Boniteta poudarja posamezne lastnosti podjetja, med njimi še posebno likvidnost njegovih sredstev, finančno varnost, donosnost, vse z namenom zmanjševanja kreditnega tveganja. Danes, v spremenljivih in negotovih razmerah, se boniteto definira kot informacijo o finančnem in premoženjskem stanju podjetja, prav tako nam pove veliko o uspešnosti poslovanja podjetja (Knez-Riedl, 2000, str. 19).

V domači in tuji literaturi pojmovanja bonitete niso enotna. Pri ožji oziroma tradicionalni opredelitvi se boniteto enači predvsem s plačilno zanesljivostjo ter s kreditno sposobnostjo. Torej gre predvsem za tiste dejavnike, ki so pomembni za finančno varnost posamezne naložbe, takšni dejavniki pa so navadno le del celovite bonitete podjetja.

Na drugi strani pa sodobno pojmovanje bonitete upošteva še vse ostale lastnosti in značilnosti ter upošteva tudi okolje, v katerem podjetje posluje. Sodobno pojmovanje bonitete pogojuje napredek v znanosti in razvoju tehnike, bolj zapleteno okolje, družbeno-politične spremembe, informatizacija družbe, globalizacija itd. Boniteta na ta način prikazuje podjetje kot celoto ter prikazuje kakovost njegovega poslovanja, ki se kaže v njegovi zanesljivosti, uspešnosti in v nadaljnjih strategijah (Pečnik, 2005, str. 11).

Osnovna razlika med tradicionalnim in sodobnim gledanjem na boniteto podjetja je predvsem v tem, da tradicionalno pojmovanje vsebuje tiste lastnosti podjetja, ki so pogoj za doseganje bonitet podjetja v sodobnem pomenu. Različen je tudi časovni horizont, saj tradicionalni pristop bonitete upošteva večinoma pretekla dogajanja in stanja v podjetju. Sodobno pojmovanje pa je usmerjeno bolj v prihodnost in upošteva tudi potencialne podjetja v prihodnje in možnost za njegov napredek ter obstoj (Knez-Riedl, 1998, str. 19).

V Sloveniji ocenjevanje bonitete podjetja do nedavnega ni bilo preveč običajno, v zadnjem času pa se, predvsem kot odraz obstoječe finančne krize, pomembnosti dobre bonitetne ocene vse bolj zavedajo tudi domača podjetja. Pri nas že vrsto let delujejo specializirane bonitetne hiše, kot so podjetje Coface Intercredit in podjetje Creditreform. Vse izdelujejo specifična

bonitetna poročila. V današnjih časih pa je mogoče opaziti porast sodelovanja med bonitetnimi hišami in bonitetnimi oddelki v finančnih institucijah.

Natančneje se presojanje bonitete podjetja znotraj finančne institucije s področja lizinga deli na analizo podjetja in analizo panoge, v kateri podjetje deluje. Oba dela pa se delita na količinske ali kvantitativne dejavnike in kakovostne ali kvalitativne dejavnike, katere bom podrobneje opisal v naslednji točki.

3.1.2. Kvantitativni in kvalitativni dejavniki podjetja kot osnova za presojanje bonitete

Namen presojanja bonitete podjetja z vidika finančne institucije je zagotoviti kakovostno odločitveno podlago pri sklepanju novih poslovnih razmerij, obnavljanju, utrjevanju in krepitvi obstoječih poslovnih razmerij. Na drugi strani pa predstavlja glavni **cilj** presojanja bonitete podjetja z vidika finančne institucije upoštevanje vsega, kar je za podjetje bistveno v sodobnih poslovnih razmerah. V skladu s temi cilji se presojanje bonitete posameznega podjetja navezuje na prenovljene količinske dejavnike bonitete podjetja, hkrati pa se poudarja tudi kakovostne dejavnike (Čelofiga, 2008, str. 1).

Količinski (kvantitativni) dejavniki bonitete podjetja so dejavnosti, stanja, izidi in razmerja, ki jih je možno meriti. Odražajo okoliščine in izide poslovanja v natančnem, merljivem smislu. Primerjamo jih lahko z merljivimi cilji podjetja, prikazujemo pa jih zbrane v sistemu kazalnikov.

Za presojanje bonitete podjetja je po Knez-Riedlu (2000, str. 56) predvidenih 11 kazalnikov. Količinski dejavniki predstavljajo sistem kazalnikov, med katerimi so razmerja. Cilj je sooblikovanje mnenja o količinski plati bonitete podjetja. Ti kazalniki so (Knez-Riedl, 2000, str. 56–58):

1. kazalnik zmogljivosti,
2. kazalnik obsega, sestave in gibanja dejavnosti,
3. kazalniki kakovosti proizvodov in storitev,
4. kazalniki sredstev in obveznosti do virov sredstev,
5. koeficient obračanja,
6. kazalniki uspeha (poslovnega izida),
7. kazalniki produktivnosti,
8. kazalniki donosnosti,
9. kazalniki denarnega toka,
10. kazalniki vlaganj v razvoj in inovacijske dejavnosti in
11. okoljski kazalniki.

Kakovostne (kvantitativne) dejavnike finančna institucija obravnava pisno. Pri vsakem od upoštevanih dejavnikov opredeli njegov vpliv na boniteto podjetja (pozitiven, negativen ali nevtralen vpliv). Z t.i. SWOT analizo oziroma PPPN analizo opredeljuje prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti. Dejavniki so po Knez-Riedlu (2000, str. 59–62) razvrščeni na:

1. splošne značilnosti podjetja (pravna oblika, oblika lastnine, starost podjetja, velikost, lokacija, organiziranost, poslovne povezave (obstoječe sklenjene pogodbe), informacijski sistem),
2. dejavnost podjetja (proizvodno-prodajni program, kakovost proizvodov in storitev, tehnologija),
3. prvine/zmogljivosti podjetja (zaposleni, poslovanje, tehnične zmogljivosti, neotipljiva sredstva, naložena dejavnost, inovacijska dejavnost),
4. tržna usmeritev podjetja (kupci, dobavitelji, tekmeci),
5. drugi kakovostni dejavniki v podjetju (poslovna morala, strategije, poslovni ugled, kultura, okoljska ozaveščenost).

Zaradi izredno razgibanih in nepredvidljivih razmer se večina finančnih institucij danes ob bonitetni analizi podjetja poslužuje tudi bonitetne analize panoge. V splošnem se količinski in kakovostni dejavniki podjetja prepletajo in so med seboj povezani. Kot že rečeno, pa se celotni vpliv dokončno določi šele ob analizi panoge in pri primerjavi obeh vrst dejavnikov (kvantitativnih in kvalitativnih).

3.1.3 Bonitetna ocena lizingojemalca

Pri lizing poslu z boniteto pojmujeemo skupek značilnosti, ki opredeljujejo kakovost pravnih oseb, fizičnih oseb ali sredstev. Običajno odraža boniteta tudi boniteto posameznih oseb (zlasti vodilnih managerjev, lastnikov) in oblik sredstev (npr. terjatve, vrednostni papirji).

Prvi korak lizingodajalca je identifikacija tveganih poslov in določitev bonitete vsakemu posameznemu lizingojemalcu. Po Boraku (2000, str. 84) so do nedavnega pri presojanju bonitete lizingojemalca institucije s področja lizinga v glavnem uporabljale programsko opremo, ki se je izkazala za cenejši način kot osebna obravnava bančnega svetovalca. V program, ki je temeljil na statistično izpeljanih modelih za ocenjevanje obnašanja lizingojemalcev (vektorji v vektorskem prostoru), so se vnašali podatki, ki so jih lizingojemalci morali dostaviti za odobritev lizinga. Takšna dokumentacija je največkrat bila zelo skopa, v primeru podjetij pa je vsebovala le bilance poslovanja za preteklih nekaj obdobj. Na tem področju je danes viden nekoliko napredek, saj se vedno več finančnih institucij s področja lizinga poslužuje osebne obravnave bonitete s strani bančnega svetovalca, lizingodajalci pa morajo ob preteklih bilancah dostaviti tudi poslovne rezultate tekočega

obdobja in poslovne načrte o prihodnjem poslovanju. S pomočjo vnešenih podatkov s strani bančnega svetovalca, ki jih program primerja z vzorci v množici ostalih, dobimo izračun bonitetne ocene lizingojemalca in uvrstitev v bonitetni razred.

Število bonitetnih razredov se med posameznimi lizingodajalci razlikuje. Bonitetna skala Unicredit Banke Slovenija d.d. je prikazana v tabeli 3.

Tabela 3: Bonitetna skala

Raiting-classes	Rating categories	PD in % average	Credit Standing
0	0	0	
1	1+	0,02	AAA/ AA+
	1	0,03	AA
	1-	0,04	AA-
2	2+	0,06	A+
	2	0,08	A
	2-	0,01	A-
3	3+	0,14	BBB+
	3	0,19	BBB
	3-	0,26	BBB-
4	4+	0,36	BB+
	4	0,49	
	4-	0,66	
5	5+	0,9	BB
	5	1,23	
	5-	1,68	
6	6+	2,29	BB-
	6	3,12	
	6-	4,25	B+
7	7+	5,8	
	7	7,9	
	7-	10,77	B
8	8+	14,67	B-
	8	20	CCC
	8-	Default without LLP	
9	9	Default incl. LLP	D
10	10	Insolvency proceedings	E

Vir: Credit reform Unicredit Bank Slovenija d.d., 2008

- V **skupino A** se uvrščajo najboljši komitenti, za katere niso potrebne posebne rezervacije.
- V **skupino B** se uvrščajo komitenti, za katere mora finančna institucija oblikovati od 5 do 15 % rezervacije. To so dolžniki z zamudo odplačevanja 30 dni ali občasno 31 do 90 dni.
- V **skupino C** se uvrščajo komitenti, za katere mora finančna institucija oblikovati od 15 do 40 % rezervacije, gre pa za dolžnike z zamudo od 31 do 90 dni ali občasno 90 do 180 dni.
- V **skupino D** se uvrščajo komitenti, za katere mora finančna institucija oblikovati od 40 do 75 % rezervacije, gre pa za dolžnike z zamudo od 91 do 180 dni ali več.
- V **skupino E** se uvrščajo komitenti, za katere mora finančna institucija oblikovati 100 % rezervacije. To so dolžniki, za katere finančna institucija oceni, da svojih obveznosti ne bodo poplačali.

Sistemi določanja bonitetne ocene se med lizingodajalci razlikujejo, čeprav morajo že zaradi regulatorja (Banka Slovenije) upoštevati bolj ali manj podobne faktorje. Nekatere najpomembnejše kazalnike, ki služijo za izračun bonitetne ocene, bom predstavil v naslednji točki. V splošnem velja dejstvo, da bonitetna ocena posameznega lizing posla temelji na verjetnosti, da lizingojemalec svoje obveznosti ne bo poravnal, in na tem, kakšna je verjetnost, da po odobritvi posla vseeno pride do določenega poplačila. Znotraj tega se finančna institucija mora držati določenih pravil v skladu s predpisi kapitalskega sporazuma Basel II, ki so podlaga za upravljanje s kreditnim tveganjem in jih podrobneje predstavim v nadaljevanju.

3.1.4. Kazalniki ratinga

Z analizo računovodskih kazalnikov dobi finančna institucija informacije o stanju in gibanju določenih kategorij v računovodskih izkazih podjetja za več preteklih obdobj. Omogoča primerjavo s panogo in z drugimi podjetji (npr. z najboljšimi) (Jamnik, 2002, str. 14–18).

Posamezna finančna institucija se analize računovodskih kazalnikov loteva po interno določenih metodah, vseeno pa obstaja neka splošna metoda po naslednjem vrstnem redu.

V prvi fazi finančna institucija analizira **bilanco stanja podjetja**, kjer je pomembna predvsem analiza premoženja družbe (finančna moč lizingojemalca) in dolgoročna likvidnost, ki zajema vire in ročnost svojega financiranja.

Druga faza zavzema analizo **izkaza poslovnega izida**, kjer lizingodajalec dobi informacijo o gibanju in obsegu poslovanja podjetja, donosnosti sredstev ter perspektivi dejavnosti, v kateri se lizingojemalec nahaja.

V nadaljevanju bom predstavil pomembnejše kazalnike pri presoji kreditne sposobnosti podjetja (potencialnega lizingojemalca) z vidika finančne institucije (Interno izobraževalno gradivo Hypo Leasing d.o.o., 2008, str. 93):

$$1) \text{ stopnja finančne varnosti} = \frac{\text{kapital}}{\text{obveznosti do virov sredstev}} \quad (1)$$

Stopnja finančne varnosti predstavlja delež kapitala med vsemi viri podjetja. Pri tem lahko iz kapitala izločimo nerazporejeni čisti dobiček tekočega leta, a ga hkrati lahko povečamo za dolgoročne rezervacije, ki v danem trenutku niso obveznost do upnikov, lahko pa postanejo v prihodnosti. Standardna vrednost finančne varnosti je 50 %, dejansko potrebna vrednost pa je odvisna od dejavnosti, v kateri posluje podjetje, in strukture

sredstev. Primerna finančna moč namreč zagotavlja dolgoročno plačilno sposobnost in zmanjša poslovno tveganje za upnike in podjetje samo. Podjetje, ki nima zadostnega kapitala, bo v neugodnih razmerah bolj ranljivo, saj nima ustreznih rezerv za nevtraliziranje negativnih vplivov.

$$2) \text{ stopnja kreditne sposobnosti} = \frac{\text{kapital} + \text{dolgoročne obveznosti}}{\text{stalna sredstva} + \text{dolgoročne terjatve}} \quad (2)$$

Stopnja kreditne sposobnosti kaže usklajenost strukture sredstev in virov sredstev. Vrednost stopnje kreditne sposobnosti naj bi bila vsaj 1, kar pomeni, da lahko podjetje prevzema kreditne obveznosti. Če pa je vrednost kazalnika nižja od 1, potem podjetje financira dolgoročna vlaganja s kratkoročnimi viri, kar lahko podjetje privede do težav z zagotavljanjem plačilne sposobnosti.

$$3) \text{ količnik kapitala na stalna sredstva} = \frac{\text{kapital}}{\text{stalna sredstva}} \quad (3)$$

Najbolj varno za upnike bi bilo, če bi bila vrednost tega kazalca za podjetje, ki ima tudi zaloge, večja od ena, saj bi bila tako najbolj nelikvidna aktiva financirana z lastniškim kapitalom. Čim večja je, tem večja je varnost naložb upnikov v to podjetje.

$$4) \text{ kratkoročni koeficient} = \frac{\text{kratkoročna sredstva}}{\text{kratkoročne obveznosti}} \quad (4)$$

Kazalnik je grobi indikator sposobnosti odplačevanja obveznosti, ki zapadajo v manj kot enem letu s sredstvi, ki so unovčljiva vsaj v enem letu (kaže sposobnost financiranja tekočega poslovanja). Višja kot je vrednost koeficienta, večjo sposobnost odplačevanja kratkoročnih obveznosti ima podjetje. Vrednost koeficienta, ki je večja od ena, pomeni, da ima podjetje več gibljivih sredstev kot kratkoročnih obveznosti. Odločilni pomen pri presoji likvidnostnega položaja posameznega podjetja pa imata sestava in kvaliteta gibljivih sredstev.

$$5) \text{ finančno posredniški položaj} = \frac{(\text{kratkoročne terjatve iz poslovanja} + \text{kratkoročne finančne naložbe}) + \text{denarna sredstva} - \text{kratkoročne obveznosti iz financiranja in poslovanja}}{(\text{povprečni mesečni prihodek})} \quad (5)$$

Podjetje je lahko neto upnik ali neto dolжник. Pri podjetjih, ki so v kratkoročnem neto dolžniškem položaju, nas zanima, kolikšen del mesečne realizacije financirajo upniki v

neto znesku. Za finančno institucijo je ugodnejše, da je podjetje neto upnik, za podjetje pa je z vidika rentabilnosti neto dolžniškega položaja ugodnejši.

$$6) \text{ doba vezave zalog} = \frac{(\text{povprečne zaloge})}{(\text{odhodki iz poslovanja})} * 365 \quad (6)$$

Čim krajši je čas vezave, tem prej se zaloge spremenijo v denar. Optimalen obseg zalog omogoča manj virov financiranja in s tem nižje odhodke za obresti, hkrati pa tudi boljšo likvidnost. Povečanje zalog je lahko odraz nezadostne prodaje, na drugi strani pa je zmanjšanje zalog s finančnega vidika vedno pozitivno obravnavano, razen če ne gre za zmanjšanje poslovanja ali ukinitve posameznega proizvoda.

$$7) \text{ doba vezave kratkoročnih obveznosti iz poslovanja} = \frac{(\text{povprečne obveznosti iz poslovanja})}{(\text{odhodki iz poslovanja})} * 365 \quad (7)$$

Ta kazalnik prikazuje, v kolikšnih dneh podjetje poravnava kratkoročne obveznosti iz poslovanja. Povečevanje števila dni vezave kratkoročnih obveznosti iz poslovanja v daljšem časovnem obdobju lahko kaže na poslabšanje plačilne sposobnosti podjetja.

$$8) \text{ pokritje obresti} = \frac{\text{dobitek iz poslovanja}}{\text{obresti}} \quad (8)$$

Kazalec nam pokaže zmožnost podjetja poravnati dospele obresti. Čim višji je kazalec, tem manjša je verjetnost, da obresti ne bodo plačane, in tem večja je tudi sposobnost podjetja najeti nova posojila.

3.1.5. Vpliv bonitete lizingojemalca na lizing posel

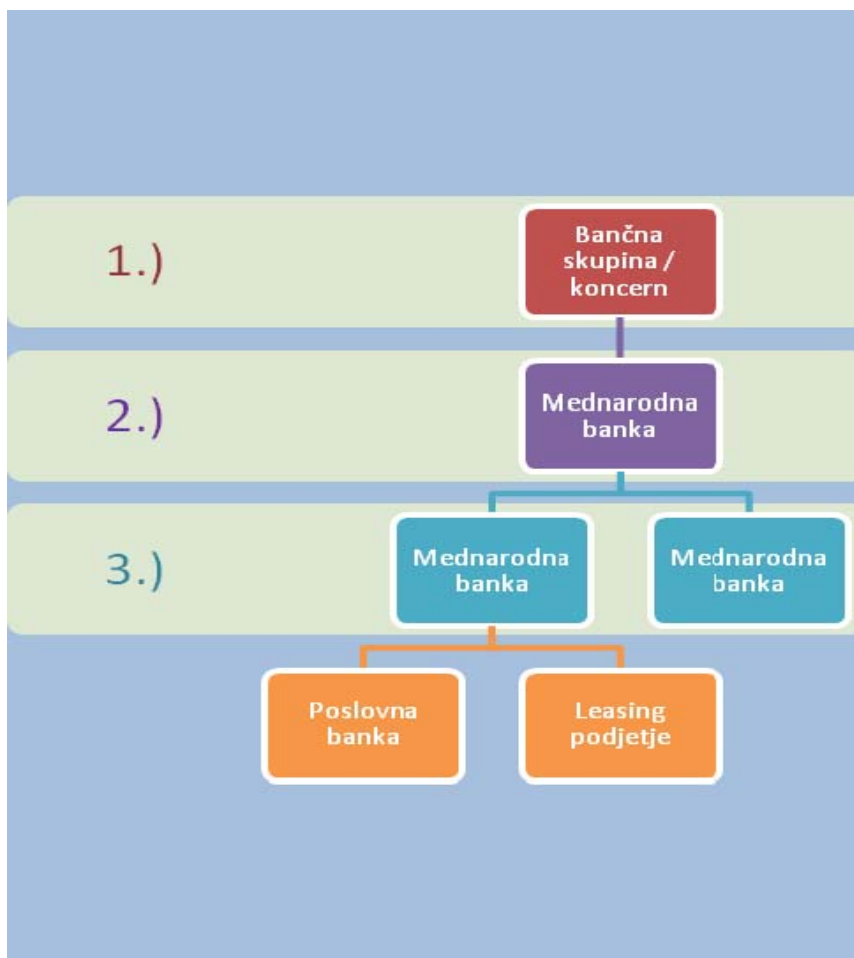
Na podlagi bonitetne ocene se nato lizingodajalec odloči za financiranje nakupa predmeta lizinga ali pa posel zavrne. Lizingodajalec in lizingojemalec nato na podlagi prehodno dogovorjenih pogojev financiranja skleneta pogodbo o lizingu. V pogodbi so navedeni pogoji poslovanja, amortizacijski plan, ki določa znesek mesečnega lizing obroka, dobo odplačevanja in ostala določila.

Kljub natančnemu preverjanju bonitetnih podatkov s strani lizingodajalca pa se velikokrat zgodi, da lizingojemalec ne plačuje obveznosti iz pogodbenega razmerja. V tem primeru lizingodajalec prvotno izstavi opomine, v skrajnem primeru pa razvrednoti lizing pogodbo in lizingojemalcu odvzame predmet. Vrednost tega predmeta je navadno bistveno nižja, kot znašajo obveznosti lizingojemalca do lizingodajalca. V takšnem primeru mora oddelek za upravljanje s kreditnimi tveganji, v skladu s kapitalskim sporazumom Basel II, oblikovati ustrezne rezervacije, kar bom predstavil v nadaljevanju. Naj omenim tudi, da je pri določenih lizingojemalcih že vnaprej znano, da zaradi razmer na trgu obveznosti ne bodo uspeli poravnati v pogodbenih rokih, ampak čez nekaj časa, lizingodajalec pa se zaradi dobrih preteklih odnosov poslovanja vseeno odloči za financiranje in možnost nadaljevanja in razvoja dejavnosti za lizingojemalca. Tudi v takih situacijah je dolžnost oddelka za upravljanje s kreditnimi tveganji, da vnaprej ustrezno določi višino rezervacij.

3.1.6. Obvladovanje kreditnega tveganja

Kapitalski sporazum Basel II **vpliva in stopnjuje** povezanost med matičnim podjetjem in njegovimi podružnicami, če je to storilno matično podjetje. Če je lizing družba podružnica banke, ki je sprejela Basel II, mora potem tudi lizing družba sprejeti kapitalski sporazum Basel II (Equipment Leasing and Finance Foundation, 2003, str. 5). To povezavo prikazujem na sliki 3.

Slika 3: Vpliv kapitalskega sporazuma Basel II na banko in njene podružnice

Vir: Equipment Leasing and Finance Foundation, 2003, str. 5.

Finančne institucije s področja lizinga upravljajo in merijo kreditno tveganje po osnovnem postopku, ki temelji na internih bonitetnih ocenah (IRB pristop). Ta pristop omogoča, da finančna institucija s področja lizinga samostojno rangira in kvantificira tveganja. Kreiranje bonitetne ocene in odločitve o odobritvi lizing posla je naloga oddelka za analizo tveganja (ang. risk management).

Osnovni IRB pristop:

Lizingi so obravnavani enako kot izpostavljenosti, zavarovane z enako vrsto (zastavnega) zavarovanja, pri čemer je prav tako potrebno izpolnjevati minimalne zahteve za določeno vrsto zavarovanja z zastavo (CRE/RRE ali drugo fizično zavarovanje) (Čargo & Štajner, 2004, str. 21).

Osnovni IRB pristop, katerega osnovni cilj je torej zajeti dejansko ekonomsko tveganje posameznih naložb ali poslov finančne institucije, temelji na sistemu internih bonitetnih sistemov razvrščanja komitentov, ki omogoča diferenciacijo kreditnega tveganja in s tem

posledično natančnejši izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje. Poteka v naslednjih korakih (Čargo, 2004, str. 2):

- 1.) razčlenitev portfelja finančne institucije glede na tip izpostavljenosti,
- 2.) pripisovanje verjetnosti neplačila za posamezen bonitetni razred ter izgube v primeru neplačila,
- 3.) izračun uteži na podlagi komponent tveganja in izračun tveganju prilagojene aktive in
- 4.) izračun višine kapitala, potrebnega za kritje tveganja (rezervacije).

Osnovni IRB pristop je zgrajen na dveh načelih. Prvo načelo je oblikovano na podlagi kakovostnih lastnih informacij o sredstvih finančne institucije. Drugo načelo pa temelji na kakovostnem delu upravljalcev s tveganji in s tem na dobrih analizah tveganja komitenta. Na ta način IRB pristop prilagaja kapital finančne institucije resničnemu ekonomskemu stanju poslovnega okolja finančne institucije (Arhar et al., 2005, str. 4).

Ključni elementi osnovnega IRB pristopa po Čargu (2004, str. 3) so:

- dejavniki tveganja (opredeljuje jih finančna institucija in jih nato vključi v kalkulacijo),
- uteži tveganja (način, s katerim finančna institucija dejavnike tveganja preoblikujejo v kapitalske zahteve) in
- minimalne zahteve (minimalni standardi, ki so določeni za zmanjševanje tveganosti posla).

Finančna institucija s področja lizinga mora za vsakega lizingojemalca zagotavljati svoje ocene verjetnosti neplačila (PD) ter obenem uporabljati ostale komponente tveganja, kot so izguba ob neplačilu (LGD) in izpostavljenost ob neplačilu (EAD), kot jih določi nadzornik-Banka Slovenije (Levine, 2003, str. 15).

Kot je bilo že pojasnjeno, so glavne komponente, ki predstavljajo ključne vhodne podatke za metode v okviru IRB pristopa, naslednje (Arhar et al., 2005, str. 6):

- **verjetnost neplačila** (ang. *Probability of Default* – PD) podaja oceno verjetnosti, da dolžnik ne bo poravnal obveznosti, in sicer na podlagi kvantitativnih informacij in kvalitativnih informacij,
- **izguba v primeru neplačila** (ang. *Loss Given Default* – LGD) se izraža v odstotku od izpostavljenosti (pri oceni se upoštevajo zavarovanja, prednostne pravice) za vsako posamezno interno bonitetno oceno,
- **izpostavljenost ob neplačilu** (ang. *Exposure at Default* – EAD) izraža dejavnik odvisnosti velikosti izgube zneska izpostavljenosti finančne institucije v trenutku neplačila.

3.2. INSTRUMENTI ZAVAROVANJ KREDITNEGA TVEGANJA

Osnovni namen zavarovanja naložb finančnih institucij je zmanjševanje kreditnega tveganja, saj mora finančna institucija pri vsakem novem financiranju računati na možnost izpada vračila posojila in plačila obresti. Zato se pri vsakem novem financiranju finančna institucija s podjetjem dogovori za ustrezn instrument zavarovanja lizing pogodbe. Zavarovanje predstavlja sekundarni vir plačila, v primeru, da lizingojemalec zaradi kakršnegakoli razloga ne bi bil sposoben poravnati zapadlih obveznosti v pogodbenem roku. Kakšno zavarovanje bo finančna institucija od komitenta zahtevala, je med drugim odvisno od tega, v kateri bonitetni razred spada lizingojemalec, od poslovnega, že obstoječega odnosa z lizingojemalcem ter namena in ročnosti naložbe. Vrednost zavarovanja pa naj bi bila navadno določena tako visoko, da bi krila vrednost lizing pogodbe, obresti, sodne stroške, stroške izterjave ter morebitne ostale stroške, nastale zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti. Finančna

institucija s področja lizinga se bo za poplačilo z unovčitvijo zastavljenih sredstev odločila le v primeru, če dolg ne bo povrnjen.⁸

Po Avmedoski (2005, str. 24) je ustrezno zavarovanje tisto, ki je v ustreznem razmerju med višino naložbe z vsemi pripadki in vrednostjo zavarovanja. Z ustreznim zavarovanjem je podjetje dodatno motivirano, da v skladu s pogodbo poravnava svoje obveznosti.

Zavarovanja se razdelijo na osebna ter stvarna (Arhar et al., 2005, str. 5). Prikazana so v tabeli 3.

- a) **Stvarna zavarovanja** so tista, pri katerih mora finančna institucija imeti pravico, da v primeru neplačila s strani dolžnika na hiter način unovči ali pridrži sredstva za zavarovanje. Primerne oblike stvarnih zavarovanj so zavarovanja s premoženjem:
- zavarovanje z nepremičninami,
 - zavarovanje z denarnimi sredstvi (lastna udeležba),
 - zavarovanje s premičninami,
 - police življenjskega zavarovanja.
- b) **Osebna zavarovanja** so tista, kjer se primernost presoja po kreditni sposobnosti bonitete njihovih dajalcev. Primerni osebnih zavarovanj so:
- poročstva/garancije,
 - menica, izdana od lizingojemalca,
 - menica, izdana od tretje osebe.

Tabela 4: Lista zavarovanj skladno s pristopom Basel IRB

KATEGORIJA ZAVAROVANJA		INSTRUMENT ZAVAROVANJA	PRIMERNOST GLEDE NA POSAMEZNO VRSTO IRB PRISTOPA	UČINEK ZAVAROVANJA (ZNIŽANJE PD ali LGD)
			Osnovni IRB	Osnovni IRB
OSEBNA ZAVAROVANJA	Neposredna	Garancija / poročstvo	Y	PD
		Menica, izdana od tretje osebe	Y	PD
		Menca, izdana od kreditojemalca	N	X
	Posredna	Odstop pravice iz dokumentarnega akreditiva	Y	LGD
		Odstop pravice iz reodkupne pogodbe	Y	LGD

⁸ Zavedati se moramo, da pri lizing poslu že sam predmet pogodbe predstavlja glavno zavarovanje, zato v primeru neplačevanja obveznosti s strani lizingojemalca lizing družba predmet odvzame, ga proda in si s tem zagotovi vsaj del sredstev za poplačilo obveznosti lizingojemalca.

IZVEDENI FINANČNI INSTRUMENTI		<i>CDS Credit Default Swap</i> <i>TRS Total Return Swap</i>	Y	PD
ZAVAROVANJE PRI ZAVAROVALNIH INSTITUCIJAH		<i>Zastava polic življenjskega zavarovanja</i>	Y	PD
		<i>Odstop police življenjskega zavarovanja</i>	N	X
		<i>Izvozna kreditna zavarovanja</i>	Y	PD
FINANČNA ZAVAROVANJA	Lastna	<i>Zastava vrednostnih papirjev</i>	Y	LGD
		<i>Zastava depozitov</i>	Y	LGD
		<i>Zastava zlata</i>	Y	LGD
		<i>Zastava kreditnih zapisov</i>	Y	LGD
	Tuja	<i>Zastava depozitov tretjih pravnih oseb</i>	Y	PD
NEPREMIČNINE		<i>Hipoteka</i>	Y	LGD
		<i>Predznamba za vpis hipoteke</i>	N	X
TERJATVE IZ NASLOVA PRODAJE BLAGA IN STORITEV		<i>Odstop zastava terjatev</i>	Y	LGD
		<i>Odstop zastave bodočih terjatev</i>	N	X
PREMIČNINE		<i>Zastava strojev/zalog</i>	Y	LGD
OSTALO		<i>Zastava lastnih delnic</i>	Y	LGD
		<i>Odstop ostalih pravic</i>	Y	LGD

Legenda: Y = DA, N = NE, PD = verjetnost neplačila (ang. probability of default), LGD = izguba ob neplačilu (ang. loss given default), X = ni podatka

Vir: Tehnike zmanjševanja kreditnega tveganja z uporabo instrumentov zavarovanja v okviru BASEL IRB pristopa, 2005, str. 14.

V nadaljevanju bom prikazal značilnosti in posebnosti posameznih vrst instrumentov zavarovanj, ki jih finančne institucije s področja lizinga najpogosteje uporabljajo za zavarovanje svojih naložb. Poseben poudarek bom namenil trem vrstam zavarovanj, in sicer zavarovanju, kjer lizingojemalec nastopi z lastno udeležbo, zavarovanju z menico ter zavarovanju s poroštvom. Navedena zavarovanja so najbolj razširjena oblika zavarovanja lizing naložb.

3.2.1. Lastna udeležba lizingojemalca (polog)

Za zmanjševanje kreditnega tveganja finančne institucije s področja lizinga najpogosteje določajo lastno udeležbo lizingojemalca pri financiranju nakupa predmeta lizinga. Finančne institucije so le izjemoma in zelo redko pripravljene financirati predmet lizinga brez soudeležbe lizingojemalca.

Večina finančnih institucij s področja lizinga zahteva 10% soudeležbo pri financiranju novih sredstev ter minimalno 20% soudeležbo za financiranje rabljenih sredstev. Lizingojemalec lahko po želji poveča lastno udeležbo, kar mu v prihodnje prinese določene koristi predvsem zaradi manjšega mesečnega obroka. Določanje višine soudeležbe je odvisno tudi od starosti predmeta lizinga, saj velja, da starejši kot je predmet lizinga, večja je zahtevana soudeležba. Prav tako na višino pologa vpliva boniteta lizingojemalca. V primeru slabe bonitete lizing družbe s povečanjem lastne udeležbe vplivajo na zmanjševanje kreditnega tveganja in samega lizingojemalca motivirajo za odplačevanje lizing obrokov že zaradi sorazmerno visokih vložkov v predmet lizinga.

Znesek lastne udeležbe oziroma plog je lizingojemalec dolžan poravnati na dan podpisa lizing pogodbe. Kreditno tveganje se za lizing družbo znižuje s povečevanjem višine lastne udeležbe lizingojemalca, saj se razlika med sedanjo vrednostjo še nezapadlih lizing obrokov in vrednostjo predmeta lizinga zmanjšuje ali je celo negativna, kar za lizingodajalca pomeni, da tveganja praktično ni. Vendar pa se kljub visoki lastni udeležbi lizing družba lahko odloči, da potencialnemu lizingojemalcu zaradi drugih razlogov (starost predmeta, boniteta, slabo ime, itd.) predmeta ne bo financirala (Porta, 2005, str. 28).

3.2.2. Menica

Menica je vrednostni papir, ki se glasi na določen denarni znesek, njene sestavne dele, način prenosa upnikov pravic in način uveljavljanja teh pravic urejajo predpisi meničnega prava. Menično pravo je skupek predpisov o menici. Pravico iz menice je mogoče uveljavljati le s pisno menico, ustne menice ne poznamo (Žiberna & Pretnar, 1999, str. 27).

Bohinc, Bratina in Pivka (1998, str. 193) navajajo, da je menica ena izmed najstarejših oblik plačevanja, zavarovanja plačil in kreditiranja. Pri menici kot plačilni instrument služi plačilo prejetega blaga in storitev. V praksi se največkrat uporablja kot kreditno sredstvo, torej sredstvo za zagotovitev odloga plačila dolžnika. Pri bančnem poslovanju se menica uporablja kot instrument zavarovanja plačil, saj se jo položi kot varnost morebitnih kasnejših terjatev. Finančna institucija menico shrani in jo spravi v promet le, če se zgodi zavarovalni primer.

V praksi obstaja več vrst menic, vendar pa se kot sredstvo jamčenja v finančnih poslih najpogosteje uporabljajo naslednje vrste menic:

- trasirana menica,
- domicilirana trasirana menica,
- lastna menica in
- bianko menica.

Kvaliteta zavarovanja, ki ga finančna institucija s področja lizinga pridobi z menico, se lahko bistveno poveča, če so na menici prisotni tudi podpisi drugih oseb (pravnih ali fizičnih), od katerih lahko finančna institucija zahteva plačilo dolga, v primeru da tega ne stori lizingojemalec sam. V tem primeru se srečujemo s posebno vrstno jamstva na menici, s katerim oseba (podjetje ali fizična) s svojim podpisom na menici jamči, da bo menični dolжник plačal menico. Gre za tako imenovano poroštvo, katerega vsebino bom podrobneje predstavil v nadaljevanju (Interno gradivo finančne institucije s področja lizinga, 2008, str. 82).

Iz napisanega lahko zaključimo, da je menica učinkovit instrument zavarovanja samo v primeru, ko imamo opravka s prvovrstnim lizingojemalcem, oziroma v primeru, ko imamo v zvezi več meničnih zavezancev. Finančne institucije to obliko zavarovanja navadno uporabljajo kot čisto osnovno zavarovanje predmeta lizinga, dodatno pa ga še zavarujejo z drugimi oblikami zavarovanja.

3.2.3. Poroštvo

S poroštvom se poroka zaveže, da bo namesto dolžnika izpolnil veljavno in zapadlo obveznost dolžnika do upnika, če dolжник tega ob zapadlosti ne bo storil. Na ta način si upnik pridobi dva dolžnika (glavnega dolžnika in poroka) ter s tem zmanjša tveganje za neplačilo terjatev (Ramuta, 2004, str. 33).

Ločimo dve obliki poroštev, in sicer subsidiarno poroštvo in solidarno poroštvo.⁹

Pri **subsidiarnem poroštvu** se sme zahtevati od poroka izpolnitev poroštvne obveznosti šele po tem, ko glavni dolжник le-te ne izpolni v roku, ki je določen v pisni zahtevi. V primeru subsidiarnega poroštva porok ni dolžan izpolniti obveznosti, dokler upnik ni poskušal doseči izpolnitve od glavnega dolžnika.

Pri **solidarnem poroštvu** se porok zaveže kot plačnik, upniku pa odgovarja kot glavni dolжник za celo obveznost. Upnik ima pravico zahtevati izpolnitev obstoječe obveznosti bodisi od glavnega dolžnika bodisi od poroka ali od obeh hkrati.

Glede na navedeno ima torej upnik možnost izbire, katero vrsto poroštva določiti, jasno pa je, da je upnikov položaj boljši v primeru solidarnega poroštva, prav tako pa je tudi hitrost pri poplačilu terjatev v primeru solidarnega poroštva večja.

⁹ Povzeto po internem gradivu Hypo Leasing d.o.o. (2008).

Poroštvo je v Sloveniji dokaj pogost način zavarovanja, v času finančne krize pa oblika, ki je prisotna v vsakem primeru, ne glede na boniteto lizingojemalca. V primeru stečaja glavnega dolžnika, kar je v današnjih razmerah dokaj pogost pojav, mora upnik poskrbeti za proglasitev svojih terjatev ter o tem obvestiti poroka. Porok je dolžan na osnovi poroštvene pogodbe svojo obveznost do upnika kljub stečaju glavnega dolžnika v celoti izpolniti.

3.2.4. Garancija povratnega odkupa

Pri garanciji povratnega odkupa gre za obvezo dobavitelja predmeta lizinga, kjer se sam dobavitelj zaveže, da bo v primeru, da lizing družba predmet lizinga lizingojemalcu odvzame, ta predmet odkupil od lizing družba po vnaprej dogovorjenih pogojih.

Gre za zelo visoko obliko zavarovanja, saj je lizing družba, ki izda garancijo povratnega odkupa, popolnoma zaščitena pred kopičenjem sredstev iz lizing pogodb v primeru neizpolnjevanja obveznosti s strani lizingojemalca.

V primeru, da lizingojemalec tudi po odvzemu ne poravna svojih obveznosti, lizing družba proda predmet na trgu. Zavedati pa se je potrebno, da lizing družba ni prodajalec predmeta lizinga in ji prodaja takšnih sredstev zgolj povečuje obseg dela, zato se lizing družba dogovori s prvotnim dobaviteljem predmeta, da ga odkupi nazaj. Cena, po kateri ga odkupi, je dogovorjena že ob sklenitvi pogodbe o lizingu in je največkrat določena s preostankom vrednosti predmeta¹⁰ v skladu z anuitetnim načrtom v pogodbi o lizingu.

¹⁰ Preostanek vrednosti ni nujno enak tržni vrednosti predmeta, kajti odvisen je od pologa, ki ga je lizingojemalec že poravnal. Ta je največkrat večji od morebitne izgube vrednosti predmeta in višine lizing obroka, ki še dodatno znižuje vrednost neodplačane glavnice.

3.2.5. Zavarovanje predmeta lizinga

Kot je bilo že pojasnjeno, je pri lizingu najpomembnejše zavarovanje pred kreditnim tveganjem, zato je zelo pomembno, da je predmet lizinga ustrezno zavarovan. Pogodba o lizingu v svojih določilih tako določa, kakšne vrste zavarovanja predmeta lizinga mora lizingojemalec v času trajanja lizing pogodbe zagotoviti.

Predmeti lizinga so tudi različno zavarovani. Tako mora v primeru, ko je predmet lizinga vozilo, lizingojemalec pri zavarovalnici, ki jo izbere sam ali ob soglasju s finančno institucijo, vozilo zavarovati po načinu obvezno (AO) zavarovanje in kasko zavarovanje brez odbitne franšize oziroma največ 2% odbitno franšizo, zavarovanje pa mora hkrati vsebovati tudi kritje v primeru kraje. Če je predmet lizinga oprema, jo mora lizingojemalec zavarovati za polno vrednost prosti strojelomu ali požaru. V primeru nepremičnine je le-to potrebno zavarovati za primer požara.

Ker je v primeru lizinga finančna institucija pravni lastnik predmeta lizinga, je pomembno, da je na zavarovalnih policah navedena kot zavarovanec, medtem ko je lizingojemalec le zavarovalec in uporabnik. V primeru, da je na zavarovalni polici lizingojemalec naveden kot zavarovalec in zavarovanec hkrati, finančna institucija od zavarovalnice zahteva vinkulacijsko potrdilo.¹¹

Če je zavarovanje vinkulirano v korist lizing družbe oziroma kadar je lizing družba zavarovanec, to pomeni, da je upravičenec do odškodnine v primeru škodnega dogodka lizing družba. Ko lizingojemalec prijavi škodni dogodek pri zavarovalnici, potrebuje izjavo lizing družbe, da priznana odškodnino zavarovalnica lahko nakaže na njegov transakcijski račun oziroma izvajalcu popravila. Takšno izjavo pa lizingojemalec lahko od lizing družbe pridobi le v primeru, ko ima sam poravnane vse zapadle obveznosti do lizing družbe, v nasprotnem primeru pa zavarovalnica odškodnino nakaže lizing družbi, ta pa jo zadrži v višini neporavnanih zapadlih terjatev do lizingojemalca.

¹¹ Potrdilo o vinkulaciji je pisni dokument, ki vsebuje podatke o zavarovalni polici, na katero se nanaša (številka zavarovalne police, veljavnost zavarovanja), navedbo zavarovanca, podatke o predmetu zavarovanja in zavarovalni vsoti predmeta.

4. ANALIZA PRAKTIČNEGA PRIMERA

4.1. PREDSTAVITEV FINANČNE INSTITUCIJE S PODROČJA LIZINGA

Finančna institucija s področja lizinga je ustanovljena kot hčerinsko podjetje ene izmed tujih bank. Specializirana je za zagotavljanje storitev s področja lizinga. Družba že dolga leta deluje na slovenskem trgu in zavzema relativno velik tržni delež. Podjetje nudi finančni in poslovni lizing tako fizičnim kot tudi pravnim osebam ter javnemu sektorju.

Strankam nudi kakovostne storitve, prilagojene potrebam in željam stranke, podprte z najnovejšimi informacijskimi rešitvami. Konstantno sodelujejo tudi z dobavitelji, pri katerih so si zagotovili dolgoletno zaupanje. Vizija podjetja je postati vodilno lizinško podjetje na slovenskem prostoru, prav tako pa tudi na vseh področjih financiranja. Podjetje je prepoznavno po svojem visokem znanju, inovativnosti in dejavnosti, ki omogoča hitro, prilagodljivo in kompetentno poslovanje.

4.2. PREDSTAVITEV LIZINGOJEMALCA

4.2.1. Predstavitev podjetja X

Podjetje X je bilo ustanovljeno leta 1992 z glavno dejavnostjo izvajanja gradbeno-obrtniških del ter storitev gradbene mehanizacije. Lastniška struktura podjetja je sestavljena iz dveh manjših lastnikov (fizični osebi), kjer ima vsak 10% delež, ter glavnega lastnika (fizična oseba), ki ima v lasti preostalih 80 % lastniškega deleža podjetja, ter se tudi pojavlja kot zakoniti zastopnik in direktor podjetja. Pred petnajstimi leti je podjetje X pričelo z gradnjo manjših stanovanjskih objektov, obrtnih delavnic in hal ter zahtevnih rekonstrukcij in adaptacij industrijskih objektov. Podjetje izvaja tudi nizkogradnje – od kanalizacij, plinovodov do manjših cest in mostov. Podjetje X v obseg svoje dejavnosti vključuje tudi transport z lastnimi kamioni, opravljanje dela s pomočjo avtodvigal, žerjavov in rušenja z bagri.

Od ustanovitve je podjetje X povečevalo obseg prodaje, izvedlo nakup večjega zemljišča ter izvedlo gradnjo poslovne stavbe, kjer je danes sedež podjetja. Podjetje je v času ekspanzije gospodarstva opravljalo različna podizvajalska dela za večja gradbena podjetja. Na podlagi tega je od leta 2005 do 2008 konstantno povečevalo obseg čistih prihodkov od prodaje (glej prilogo 4).

V nadaljevanju bom prikazal analizo bonitete podjetja X, ki je potrebna za izvedbo financiranja bagra za širitev strojne opreme. Bilančni podatki se nanašajo na poslovno leto 2005, 2006, 2007 ter na prvih devet mesecev leta 2008.

4.2.2. Predstavitev lizing posla v obravnavanem podjetju

V letu 2008 je finančna institucija s področja lizinga podjetju X financirala za skupno 881 tisoč EUR investicij, kjer je šlo za nakup petih strojev in enega tovornega vozila. Vrednost dolgoročnih sredstev je konec septembra leta 2008 v primerjavi s koncem leta 2007 porasla za 11 %. Podjetje je hkrati najelo tudi tri dolgoročna posojila pri eni izmed bank, katera so zavarovana s hipoteko, pri čemer so eno izmed posojil že v celoti odplačali v letu 2007. Drugo posojilo s končno zapadlostjo v letu 2010 odplačujejo v trimesečnih obrokih. Tretje posojilo z zapadlostjo 2008 so prav tako doplačevali v trimesečnih obrokih. Poleg lizingov pri že omenjeni finančni instituciji je podjetje imelo še štiri lizing pogodbe pri eni izmed konkurenčnih lizing družb, in sicer s končno zapadlostjo konec leta 2009. Podjetje je že dolgoletna stranka obravnavane finančne institucije, pri odplačevanju obveznosti pa je imelo zaradi težav pri poslovanju, ki so vsekakor v večini odraz poslovnih okoliščin, precejšnje težave. Podjetje je bilo finančno zelo šibko, kratkoročno prezadolženo, vendar se je finančna institucija s področja lizinga odločila, da podjetju kljub visokemu tveganju omogoči financiranje bagra.

4.3. PRIKAZ FINANČNEGA POLOŽAJA LIZINGOJEMALCA

4.3.1. Analiza bilance stanja podjetja X

a) Gibanje stalnih sredstev podjetja X

Skoraj 60 % celotnih stalnih sredstev konec leta 2006 oziroma 53 % le-teh v letu 2007 predstavljajo nepremičnine, in sicer gre za poslovno stavbo ter dodatna zemljišča. Kot že rečeno, je v letu 2005 podjetje X izvedlo nakup večjega zemljišča v vrednosti okrog 795 tisoč EUR, v letu 2006 pa še dodatno zemljišče. Gre za zazidljivo stavbno zemljišče, ki je predvideno za gradnjo objektov in kasnejšo prodajo. Poleg poslovne stavbe, kjer se nahaja sedež podjetja, podjetje razpolaga še s prostori na Ljubljanski cesti v Kamniku, kjer imajo registrirano poslovno enoto in kjer imajo skladiščne prostore in delavnice. Podjetje X v letih 2006, 2007 in 2008 izkazuje tudi visoko vrednost sredstev v gradnji, ki se nanašajo na gradnjo nove lastne betonarne in železokrivnice, in sicer na sedežu podjetja, katerih zaključek gradnje je bil predviden za konec leta 2007. Vendar temu ni bilo tako, saj je iz devetmesečnih podatkov leta 2008 razvidno, da se je postavka **opredmetena osnovna sredstva v gradnji** še

dodatno okrepila. V preteklih letih ta postavka predstavlja desetino bilančne vsote. Obstoječo železokrivnico imajo najeto s strani kooperantskega podjetja, betonarno pa prav tako v zakupu in dislocirano. Opremljenost podjetja se nanaša na vozni in strojni park oziroma gradbeno mehanizacijo. Podjetje konec leta 2007 izkazuje še za 394 tisoč EUR **dolgoročnih poslovnih terjatev**, ki se v večji meri nanašajo na dane varščine iz gradnje objektov in trajajo za čas dobe garancije ter navadno znašajo 10 % vrednosti izvedenih del. Rast dolgoročnih sredstev je v večji meri posledica investicij v stroje in opremo, na ta račun se delež dolgoročnih sredstev v aktivni vseskozi krepi in je konec leta 2007 predstavljal 57 % aktive. Vrednost dolgoročnih sredstev je tako konec septembra 2008 v primerjavi s koncem leta 2007 porasla že za 11 % (glej prilogo 4).

b) Gibanje gibljivih sredstev podjetja X

Zaloge v opazovanem obdobju ne presegajo 10 % realizacije oziroma so bile v letu 2007 minimalne, vseskozi pa so zelo visoke terjatve, ki vežejo več kot 40 % vsakoletne realizacije. Te so bile v letu 2005 relativno dobro usklajene z obveznostmi do dobaviteljev, prav tako v letu 2007, v letu 2006 pa je zaslediti višje obveznosti od terjatev. Kot že rečeno, podjetje X sodeluje z nekaterimi večjimi slovenskimi gradbenimi podjetji kot podizvajalec, kjer pa je znano, da je plačilna disciplina naročnikov zelo slaba. Poslovne terjatve so bile v letu 2006 v podjetju v povprečju vezane 185 dni, v letu 2007 pa so kljub porastu realizacije upadle za 30 % in bile v povprečju vezane 136 dni. Nasploh so se obratna sredstva v letu 2007 hitreje obračala. Vezava zalog se je skrajšala za 12 dni, vezava terjatev pa za kar 49 dni (glej prilogo 4).

c) Gibanje kapitala podjetja X

Osnovni kapital podjetja X znaša 757 tisoč EUR in predstavlja najmočnejšo postavko kapitala. Absolutni kapital v opazovanem obdobju raste, relativni delež v pasivi pa se je v letih 2006 in 2007 ustalil na ravni 16 %, kar kaže na **zelo šibko finančno moč podjetja**. Kapitalska pokritost hitreje rastočih dolgoročnih sredstev je tako vse nižja. Zaradi visoko izkazanega dobička v medletnih podatkih se je delež kapitala konec septembra 2008 okrepil na 30 % pasive (glej prilogo 4).

d) Gibanje dolgoročnih in kratkoročnih obveznosti podjetja X

Kot že omenjeno je podjetje X imelo tri dolgoročna posojila pri banki, katera so zavarovana s hipoteko, pri čemer so eno izmed posojil že v celoti odplačali v letu 2007. Drugo posojilo s končno zapadlostjo v letu 2010 odplačujejo v trimesečnih obrokih po 26.470,59 EUR, kar pomeni, da jim iz tega naslova na letni ravni zapade za 105.882,36 EUR obveznosti. Tudi v preteklosti se je podjetje že posluževalo posojil, eno izmed teh so odplačali v aprilu 2008, in

sicer prav tako v trimesečnih obrokih v višini 10.420 EUR. Poleg lizingov v eni izmed Slovenskih lizing družb je imelo podjetje v letu 2007 še štiri lizing pogodbe pri konkurenčni lizing družbi, in sicer so tri pogodbe zapadle v plačilo aprila 2009, po zadnji lizing pogodbi pa je končna zapadlost leta 2011. Skupna mesečna obremenitev iz naslova lizing pogodb je bila v višini 3.775 EUR. Dolgoročni dolg je v letu 2007 porasel za 35 %, do konca septembra leta 2008 pa še za dodatnih 11 %.

Iz analize je razvidno, da v strukturi tujega dolga prevladujejo kratkoročne obveznosti, katere poskušajo vse bolj nadomeščati z ustrežnejšimi dolgoročnimi, vendar še vedno izkazujejo primanjkljaj dobrih 20 % dolgoročnih virov. Na kratkoročni ravni gre v večji meri za obveznosti do dobaviteljev, med katerimi sta glavna SCT in Vegrad. Kratkoročni dolg se je v letu 2006 v primerjavi z letom 2005 povečal za 27 %, v letu 2007 pa celo minimalno upadel. Trend padanja se nadaljuje tudi v letu 2008, vendar kljub temu konec septembra veže kar 6 povprečnih mesečnih realizacij. Kratkoročni neto dolg je bil občutno previsok v letu 2006, v devetmesečju leta 2008 pa je bil v sprejemljivi meji dveh povprečnih mesečnih realizacij (glej prilogo 4).

4.3.2. Analiza izkaza poslovnega izida podjetja X

Gibanje skupnih prihodkov in čistega dobička podjetja X

Osnovne dejavnosti podjetja so operativna gradbena dela, storitve strojnega in avto parka ter krivljenje železa. V strukturi realizacije pa so se v zadnjih letih in v letu močno 2008 krepila predvsem rušitvena dela, kjer jim je ta dejavnost prinašala najvišjo realizacijo. Realizacija je v letu 2005 v primerjavi s predhodnim letom upadla za 19 %, v letu 2006 pa še za dodatnih 10 %. V letih 2005 in 2006 je kosmati donos iz poslovanja povečevala postavka usredstvenih lastnih proizvodov, ki so se nanašali na takrat še nedokončano investicijo v gradnjo lastne betonarne in železokrivnice. Dokaj soliden dobiček iz poslovanja je v letu 2005 v primerjavi z letom 2004 upadel za kar 74 %, v letu 2006 pa še dodatnih 64 %, le-tega pa v letih 2005 in 2006 močno presegajo odhodki za obresti. Minimalni dobiček, izkazan ob koncu leta 2005 in leta 2006, se giblje na ravni 1 % kosmatega donosa in je tako ustvarjen iz izrednega dela poslovanja oziroma finančnih prihodkov iz naslova terjatev.

V letu 2007 se je trend padanja prihodkov zaustavil, saj so realizirali kar 43% rast prihodkov iz prodaje, rast kosmatega donosa pa je bila 31%, saj v letu 2007 niso beležili usredstvenih prihodkov. V strukturi stroškov se je okrepil delež stroškov storitev, delež stroškov dela in materiala pa upadel. Dobiček iz poslovanja je bil v primerjavi z letom 2006 3,2 krat višji in do 40 % obremenjen s finančnimi odhodki. Dobiček je bil tudi v letu 2007 minimalen. Kot je razvidno, je podjetje X za leto 2008 planiralo 10% rast, ki pa je niso dosegli, saj so v prvih

devetih mesecih ustvarili za 4,76 mio EUR poslovnih prihodkov, kar pa je na letni ravni pomenilo podobno realizacijo kot v letu 2007. Podjetje je v medletnih bilancah leta 2008 izkazovalo precej nižje stroške dela, materiala in storitev, kar je posledično vplivalo na precej visok izid iz poslovanja – na ravni 23% kosmatega donosa iz poslovanja, vendar je finančna institucija menila, da v medletnih podatkih podjetje X še ni upoštevalo vseh stroškov, zato je predvidevala, da bo le-ta ob koncu leta precej nižji (glej prilogo 4).

4.3.3. Analiza finančnih kazalnikov

V nadaljevanju prikazujem izračun najpomembnejših kazalnikov. Grafično analizo podajam v prilogi 5.

Tabela 5: Gibanje finančnih kazalnikov za podjetje X

KAZALNIKI	2006	2007
Stopnja finančne varnosti	0,1591	0,1645
Stopnja kreditne sposobnosti	0,5908	0,6433
Količnik kapitala na stalna sredstva	0,2995	0,2891
Kratkoročni koeficient	0,6800	0,6800
Finančno posredniški položaj	-4,6200	-2,5300

Kazalnik »**Stopnja finančne varnosti**« kaže, da se je stopnja finančne varnosti oziroma stopnja zmožnosti samofinanciranja v letu 2007 povečala za 0,55 %, kar pomeni, da je podjetje X dejansko povečalo stopnjo finančne varnosti na osnovi prenosa čistega dobička v letu 2006 na kapital. Podjetje nima zadostnega kapitala, zato je mogoče pričakovati, da bo v neugodnih razmerah bolj ranljivo za nevtraliziranje negativnih vplivov.

»**Stopnja kreditne sposobnosti**« se je v letu 2007 v primerjavi z letom 2006 nekoliko izboljšala (okrepitev kazalnika za 5,25 %), kar pomeni, da podjetje X na minimalni ravni izboljšuje zmožnosti za prevzemanje kreditnih obveznosti, vendar še zmeraj pod visokim tveganjem. Ker je vrednost kazalnika nižja od 1, tako v letu 2006 kot tudi 2007, podjetje X svoja dolgoročna vlaganja financira s kratkoročnimi viri, kar lahko podjetje v prihodnje privede do težav z zagotavljanem odplačevanja obveznosti.

»**Količnik kapitala na stalna sredstva**« je v obeh obravnavanih obdobjih nižji od zahtevane meje. To pomeni, da podjetje X niti najbolj nelikvidnega dela svoje aktive ni sposobno financirati z lastniškim kapitalom, zato je varnost naložbe finančne institucije pod vprašajem.

»**Kratkoročni koeficient**« je v obeh preučevanih letih enak in se nahaja skrajno pod priporočljivo mejo ena. V obeh obdobjih se vrednost koeficienta giblje nekoliko več kot 50 %

kar pomeni, da podjetju X gibljiva sredstva zadoščajo za pokrivanje le polovice kratkoročnih obveznosti oziroma da je podjetje sposobno le v polovični vrednosti financirati svoje tekoče poslovanje.

Podjetje X je svoj »**finančno posredniški položaj**« v letu 2007 v primerjavi z letom 2006 bistveno izboljšalo, saj se je kazalnik okrepil za 2,09. Kot je razvidno iz bilanc podjetja X, je v letu 2007 na strani aktive bistveno povečalo svoja kratkoročna finančna posojila, na strani pasive pa zmanjšalo kratkoročne finančne obveznosti, kar je pozitivno vplivalo na vrednost kazalnika.

4.3.4. Analiza sposobnosti odplačevanja dolga

Na podlagi devetmesečnih bilančnih podatkov iz leta 2008 in predvidenih prihodnjih rezultatov smo v finančni instituciji pripravili analizo sposobnosti odplačevanja dolga in uvrstitev lizingojemalca v ustrezni bonitetni razred. Kot je razvidno iz leta 2007, se je trend padanja prihodkov za podjetje X zaustavil, saj so realizirali kar 43% rast prihodkov iz prodaje, rast kosmatega donosa pa je bila 31%, saj, kot rečeno, v letu 2007 niso beležili usredstvenih prihodkov. V strukturi tujega dolga močno prevladujejo kratkoročne obveznosti, katere pa poskušajo vse bolj nadomeščati z ustreznimi dolgoročnimi obveznostmi in s tem izboljšati ročnost virov in sredstev. Na podlagi prejetih devetmesečnih podatkov lahko ocenimo, da predvidene rasti, tudi zaradi finančne krize, ne bodo dosegli in bo ustvarjena realizacija najverjetneje na podobni ravni kot v letu 2007.

Podjetje X je finančno zelo šibko, kratkoročno prezadolženo, vendar če bi v prihodnje ustvarili realizacijo na podobni ravni kot v letu 2007, bi ustvarjena akumulacija načeloma zadoščala za dodatno obremenitev iz predmetnega financiranja. Glede na pretekle izkušnje podjetij v gradbeni dejavnosti je pričakovati, da bo tudi podjetje X v prihodnje deležno določenih zamud pri odplačevanju obveznosti, zato je zelo pomembno, kako finančna institucija določi ustrezno zavarovanje, kar bom predstavil v naslednji točki.

Na podlagi navedenega smo podjetje X uvrstili v bonitetno skupino BB- z bonitetno oceno 6, za katero mora finančna institucija s področja lizinga oblikovati 3,12 % rezervacije.

4.4. ANALIZA KAKOVOSTI ZAVAROVANJA NALOŽBE PRI LIZINGOJEMALCU

Pred izvedbo novega financiranja je podjetje X imelo pri finančni instituciji s področja lizinga svoje obveznosti zavarovane po večini z:

- bianko menicami z menično izjavo,
- solidarnim poroštvom lastnika podjetja.

Z novim financiranjem je finančna institucija povečala svoje zahteve glede zavarovanja in zahtevala:

- bianko menice z menično izjavo,
- osebno poroštvo lastnika podjetja in
- navadne menice za fizične osebe.

4.4.1. Dosedanje zavarovanje

Podjetje X je ob podpisu lizing pogodb finančni instituciji s področja lizinga predložilo **bianko menice** v odvisnosti od dobe financiranja. Te so bile podpisane s strani zakonitega zastopnika in največjega lastnika (direktorja) in opremljene z žigom podjetja X. Skupaj s tem se je zakoniti zastopnik podjetja X zavezal s **solidarnim poroštvom**, da bo v primeru neplačil s strani podjetja X sam solidarno prevzel nase in poravnal zapadle obveznosti.

V preteklosti prisilna izterjava z unovčitvijo menic ni bila uspešna, saj podjetje X na svojem računu največkrat ni imelo sredstev (sezonsko delo v gradbeništvu), zato je bila unovčena menica nekajkrat brez plačila vrnjena finančni instituciji s področja lizinga. Podjetje X je imelo odprtih tudi več transakcijskih računov pri različnih bankah in preko transakcijskega računa, ki ni bil naveden na bianko menici, usmerjalo pretežno ves plačilni promet, zaradi česar je bilo unovčevanje menic onemogočeno, saj finančna institucija s področja lizinga ni imela vpogleda na promet in stanje na drugih računih podjetja. Neprimernost zavarovanja terjatev z menicami lizingojemalca znotraj IRB pristopa prikazuje tabela 3 na str. 36. Čeprav so bile lizing pogodbe zavarovane s solidarnim poroštvom direktorja, pa finančna institucija, če ne poseduje tudi navadnih (fizičnih) menic direktorja, ne more pridobiti ustreznih sredstev iz njegovega transakcijskega računa. Sčasoma, ko se je likvidnostna situacija popravila, je podjetje X samo začelo plačevati obveznosti in zamudne obresti, tako da prisilna izterjava na podlagi sodnega naloga ni bila potrebna.

4.4.2. Analiza kakovosti novo predlaganega zavarovanja

Tudi pri odobritvi novega financiranja je finančna institucija s področja lizinga kot zavarovanje zahtevala **bianko menice**. V primerjavi z dosedanjim zavarovanjem je finančna institucija od podjetja X skupaj s podpisom glavnega lastnika podjetja pridobila tudi podpise ostalih dveh lastnikov. Večje število podpisov na menici pomeni, da lahko finančna institucija s področja lizinga zahteva plačilo od kateregakoli podpisnika menice, kar povečuje verjetnost, da bo menica plačana. Primernost zavarovanja z menicami tretje osebe znotraj IRB pristopa prikazuje tabela 3 na str. 36.

Direktor podjetja X se je s pogodbo o finančnem lizingu obvezal, da bo odgovarjal za obveznosti po tej pogodbi z **osebnim poroštvom**. S svojim podpisom na menici in menični izjavi jamči finančni instituciji, da bo podjetje X pravilno in pravočasno izpolnilo svoje obveznosti iz lizing pogodbe. Obenem pa se nepreklicno in brezpogojno obvezuje, da bo kot porok in plačnik na prvi poziv finančne institucije plačal vsak znesek, ki ga podjetje X ne bi poravnalo po lizing pogodbi. Porok je izpolnil tudi poroštveno izjavo, v kateri za obveznosti iz lizing pogodbe jamči s svojim osebnim premoženjem.

Direktor podjetja (lastnik in zakoniti zastopnik) je kot porok podpisal **navadne (fizične) menice**. Na teh menicah se poleg naslova direktorja, nahaja tudi njegov fizični transakcijski račun, menica pa je podpisana z njegove strani in pomeni, da se bo le-ta unovčila s strani finančne institucije, če podjetje X na svojih transakcijskih računih, ki so navedeni na bianko menicah, ne bo zagotavljajo zadostnega kritja.

Z osebnim poroštvom lastnika podjetja in podpisom navadnih (fizičnih) menic se vrednost zavarovanja finančne naložbe nekoliko poveča. Direktorju in lastniku podjetja oblika takšnega dodatnega zavarovanja pomeni obliko dodatnega psihološkega pritiska in moralno zavezo, da bo po svojih najboljših močeh skrbel, da bo podjetje v prihodnje bolj redno poravnalo svoje obveznosti do finančne institucije s področja lizinga. S svojim podpisom kot osebni porok in plačnik tudi izkazuje svoje prepričanje v realno zastavljen poslovni načrt in zavzetost za prihodnje uspešno poslovanje svojega podjetja.

4.4.3. Kritika obstoječega sistema in možnost izboljšav v prihodnje

Iz navedena je mogoče ugotoviti, da finančna institucija s področja lizinga nikoli ne more zagotoviti 100% zavarovanja svojih terjatev. Prav tako je mogoče ugotoviti, da se finančne institucije s področja lizinga srečujejo predvsem z dvema težavama:

- kateri instrument zavarovanja uporabiti za zavarovanje svojih terjatev in
- kakšno bonitetno oceno dodeliti potencialnemu lizingojemalcu.

V zvezi s prvo točko mislim na to, da glavno zavarovanje sicer predstavlja predmet financiranja, katerega tržna vrednost pa največkrat ne zadošča za pokritje vseh odprtih terjatev. Pretirana dodatna zavarovanja, ki jih finančna institucija zahteva od lizingojemalca, pa največkrat negativno vplivajo na nadaljnje potencialne posle, sklenjene s tem lizingojemalcem.

Gledano z vidika tega, kakšno bonitetno oceno dodeliti posameznemu lizingojemalcu, pa je zelo odvisno od stanja, v katerem se nahaja gospodarstvo (ekspanzija/padanje). Tukaj bi rad poudaril, da med strokovnjaki vlada skeptičnost glede kapitalskega sporazuma Basel II. Rubin (2008, str. 3) poudarja, da Basel II sam po sebi predstavlja izvor novega oz. večjega systemskega tveganja finančnih institucij. Povprečna izračunana verjetnost neplačila (ang. *probability of default*), ki služi za izračun regulatornih kapitalskih zahtev po IRB pristopu, naj bi se v ekspanziji gospodarstva zmanjšala, kar naj bi zaradi manjših kapitalskih zahtev prispevalo k večjemu obsegu financiranja s strani finančnih institucij. Nasprotno velja za čas krize – takrat naj bi financiranje s strani finančnih institucij zaradi večje povprečne verjetnosti neplačila oz. nižje povprečne bonitetne ocene bilo še bolj obremenjeno s kapitalskimi zahtevami, poleg tega naj bi imele takrat finančne institucije večje težave s pridobivanjem svežega kapitala in naj bi se tako še v večji meri posluževale zmanjšanja obsega financiranja. To privede do zmanjšanega obsega investicij in posledično negativnega vpliva na gospodarstvo.

Rubin (2008, str. 4) je prav tako mnenja, da imajo tudi interne bonitetne ocene veliko pomanjkljivost. Določajo se namreč najpogosteje za obdobje enega leta, čeprav lahko pride tudi do podaljšanja obdobja njihove veljavnosti na več let ali do zapadlosti terjatev do nekega dolžnika. Ponavadi izhajajo iz ocene tveganja nekega dolžnika v določenem trenutku, kar pomeni, da upoštevajo predvsem trenutni položaj dolžnika, manj pa pričakovane prihodnje spremembe njegovega finančnega položaja.

Prav tako se v času ekspanzije gospodarstva pojavlja vedno več navidezno sposobnih lizingojemalcev, kateri pri večjih lizing družbah dobijo financiranje, čeprav je znano, da lizing obrokov ne poravnajo, vendar se jim, zaradi slabih informacij med lizing družbami, lizingi še vedno odobravajo.

Teoretično najenostavnejša rešitev za zmanjševanje vpliva kapitalske regulative na ciklično gibanje ekonomije je ugotavljanje povprečne verjetnosti neplačila za časovno obdobje, daljše od enega leta. Problem za praktično izpeljavo te rešitve predstavlja predvsem pomanjkanje podatkov o posameznih lizingojemalcih, ki bi omogočil oblikovanje zanesljivih in stabilnih ocen o njihovi tveganosti. Omenjen problem bi pa lahko vsaj deloma rešili z novimi pristopi, katerih se nekatere finančne institucije že poslužujejo, kjer gre za oblikovane združene

podatkovne baze, kamor so združeni podatki večih finančnih institucij hkrati (ang. Risk Analysis Service).

Risk Analysis Service je globalno celoviti informacijski sistem primerjalnih analiz s področja upravljanja s kreditnimi tveganji med finančnimi institucijami. Deluje na principu, kjer člani (finančne institucije) oziroma uporabniki tega informacijskega sistema pod vodstvom konzorcija opravljajo primerjavo lastnih podatkov na večjih ravneh. Uporabniki tega sistema so dobro obveščeni o lizingojemalcih, ki niso v preteklosti poravnavali lizing obrokov pri katerikoli finančni instituciji, in tistih, ki so za lizing že zaprosili pri različnih finančnih institucijah, vendar so zaradi različnih razlogov bili zavrnjeni. Med drugim informacijski sistem ponuja tudi analizo uspešnosti posameznih finančnih institucij, segmentacijo in poglobljeno finančno analizo po posameznih kategorijah za mala, srednja in velika podjetja, industrijo, v kateri se podjetje nahaja, in okolje, znotraj katerega deluje. Avtomatično opredeli tudi primerna zavarovanja in v odvisnosti od potenciala panoge v prihodnje priporočljivo dobo financiranja.

SKLEP

V diplomskem delu sem predstavil lizing kot kreditu alternativno obliko financiranja. Bistvo lizinga je ločitev lastništva in pravice ekonomske uporabe stvari. Jemalec lizinga predmet lizinga uporablja in je s tem njegov ekonomski lastnik, pravni lastnik pa je vse do poplčila lizingodajalec. Lizing predstavlja prednosti in slabosti tako za lizingojemalca kot tudi lizingodajalca. Z vidika lizingojemalca je zaradi ločitve pravnega lastništva in pravice ekonomske uporabe najbolj primeren, saj mu je njegova uporaba pomembnejša od pravnega lastništva, za lizingodajalca pa sam predmet predstavlja zavarovanje.

Dve najpogostejši obliki lizinga sta finančni in operativni lizing. Finančni lizing pomeni nakup predmeta v imenu lizingojemalca, zaradi teh lastnosti se finančni lizing najbolj približa kreditu. Lastnik nad predmetom je lizingodajalec, vse dokler lizingojemalec ne poplača svojih obveznosti. V primeru, ko se bo lizingojemalec odločil za lizing zgolj zaradi povečanja svoje produktivnosti, bo izbral operativni lizing, osnovno sredstvo pa po preteku lizing pogodbe vrnil lizingodajalcu.

Finančna institucija s področja lizinga se pri svojem poslovanju srečuje z mnogimi tveganji. Izpostavljena je likvidnostnemu tveganju, valutnemu tveganju, tveganju spremembe obrestne mere, tveganju ostanka vrednosti ter najpomembnejšemu, kreditnemu tveganju. V okviru tega je dejavnost finančne institucije s področja lizinga povezana s tveganjem, da lizingojemalec svojih obveznosti ne bo poravnal ali jih ne bo poravnal pravočasno. To tveganje je lahko večje ali manjše glede na boniteto lizingojemalca oziroma višino financiranja. V celoti se

kreditnemu tveganju ni mogoče izogniti, vendar mora finančna institucija voditi takšno politiko, da bo tveganje čim manjše. Finančna institucija s področja lizinga mora pred odobritvijo vsakega financiranja oceniti, kako je komitent sposoben izpolnjevati obveznosti, hkrati pa ves čas trajanja lizing pogodbe spremljati rednost poravnavanja pogodbenih obveznosti ter kvaliteto zavarovanja.

Ustrezna politika upravljanja s tveganji je za vsako finančno institucijo s področja lizinga izrednega pomena. Spremljanje tveganj se začne z ocenjevanjem bonitete potencialnega lizingojemalca, kar pomeni pridobivanje informacij o njegovem premoženjskem in finančnem stanju, ter oblikovanjem predpostavk o njegovi sposobnosti poravnavanja obveznosti. Lizing družba se mora oprijeti premišljene oblike upravljanja s kreditnimi tveganji, ki ne sme biti prestroga niti preveč sproščena. Vsako interno upravljanje s kreditnim tveganjem mora biti v finančni instituciji s področja lizinga strogo prilagojeno in povezano s predpisi kapitalskega sporazuma Basel II, katerega cilj je zagotovitev ustreznega kapitala in oblikovanje primernih rezervacij. Bonitetna ocena temelji na analizi količinskih in kakovostnih virov podjetja. Na podlagi pridobljenih virov oziroma informacij in s pomočjo ustreznih kazalnikov finančna institucija s področja lizinga lizingojemalcu določi bonitetno oceno in ga uvrsti v ustrezni bonitetni razred. Bistvo upravljanja s tveganji v finančnih institucijah je oblikovanje ustreznih rezervacij, v primeru, da lizingojemalec preide na stopnjo ang. *defaulta*. Na ta način finančna institucija s področja lizinga zagotavlja ustrezen kapital po predpisih kapitalskega sporazuma Basel II.

Finančne institucije s področja lizinga uporabljajo za zavarovanje svojih naložb različne instrumente zavarovanja in njihove kombinacije. V diplomskem delu sem predstavil paleto instrumentov zavarovanj finančnih naložb iz lizing posla, nisem pa se opredelil za najprimernejši način, saj takšen univerzalen instrument ne obstaja, hkrati pa se sestava zavarovanj konstantno spreminja glede na vrsto potencialnega lizingojemalca. Na skrbi finančne institucije s področja lizinga je, da obvlada čim boljše poznavanje posameznih instrumentov zavarovanj, ter določitev ustreznega zavarovanja v posameznem primeru glede na sposobnosti komitenta.

Predstavil sem konkreten primer podjetja X, kjer sem poleg bonitetne analize poseben poudarek namenil zavarovanju lizing naložbe. Glede na povečanje prihodkov iz prodaje v prihodnje in boljše poslovne rezultate podjetja X, dolgoročno sodelovanje iz preteklosti in izkazano pripravljenost vodstva podjetja za aktivno reševanje nastale problematike so se v finančni instituciji s področja lizinga odločili za odobritev novega lizing financiranja, kljub trenutno nekoliko slabšem finančnem stanju podjetja. Iz prikazanega je razvidno, da je prilagoditev vsebine zavarovanja potrebam posameznega primera zelo pomembna, saj lahko z uporabo splošnih vzorcev naredimo več škode kot koristi. Finančna institucija s področja lizinga bi lahko zavrnila novo lizing financiranje bagra, vendar s tem zmanjšala možnost

podjetja X, da poveča svoje zmogljivosti pri opravljanju dela za svoje naročnike in s tem možnost za povečanje prihodkov. Novo financiranje je finančna institucija odobrila pod pogoji močnejšega zavarovanja, predvsem na račun zastavljenega osebnega premoženja direktorja in največjega lastnika podjetja X. Menim, da je finančna institucija s področja lizinga podjetje z odobritvijo novega financiranja in močnejšim zavarovanjem dodatno motivirala za odplačevanje obveznosti, vendar v najhujšem scenariju in obsežnem padcu prihodkov podjetja finančna institucija nima zadostnega zavarovanja.

Če povzamemo navedeno, lahko ugotovimo, da finančne institucije s področja lizinga nikoli ne morejo zagotoviti 100% zavarovanja svojih terjatev. Pri nekaterih strokovnjakih se pojavljajo močni dvomi visoke učinkovitosti Baselskega sporazuma, ki se odraža v procikličnosti financiranja s strani finančnih institucij, saj se v času gospodarskega razcveta povečuje, v času krize pa zmanjšuje aktivnost financiranja s strani finančnih institucij, kar lahko privede do nazadovanja gospodarstva. V prihodnje se za upravljanje s kreditnimi tveganji že pojavljajo integrirani informacijski sistemi, ki združujejo velike baze lizingojemalcev in informacije o njih, vendar so zaradi zaenkrat še izredno visokih stroškov dosegljivi le večjim finančnim institucijam.

LITERATURA IN VIRI

1. Arhar, F., Fernau, H. & Vavti, S. (2005). *Tehnike zmanjševanja kreditnega tveganja (Credit Risk Mitigation) z uporabo instrumentov zavarovanj v okviru Basel II IRB pristopa*. Ljubljana: Unicredit Bank d.d.
2. Avmedoska, A. (2005). *Uporaba instrumentov zavarovanj kreditnega tveganja pri bančnih naložbah*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. Bartol, M. & Janežič, K. (2007). Finančni najem: lizing ugodnejši zaradi sprememb ZDDV. *Kapital*, 6 (413), 15.
4. Bealey, R. & Myers, S. (2000). *Principles Of Corporate Finance*. New York: Irwin/McGraw-Hill.
5. Bergant, Ž. (1995). *Možnost uporabe najema kot način financiranja podjetja*. Ljubljana: Bančni vestnik.
6. Bohinc, R., Bratina, B. & Pivka, M. (1998). *Temelji obveznostnega prava*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Borak, N. (2000). *Analiza bančnih tveganj*. Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije.
8. *BIS – Banks for International Settlements, Basel Committee on Banking Supervision*. Najdeno 15. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/publ/bcbs108.pdf>.
9. *Coface Slovenia, izterjava, bonitete, bonitetna poročila, zavarovanje terjatev*. Najdeno 15. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.cofaceintercredit.si>.
10. Craine, R. & Pierce, J. (1978). *Interes trate risk*. New York: Journal of financial and quantitative analysis.
11. Čargo, A. & Štajner, M. (2004). *Minimalne zahteve za uvedbo IRB pristopa*. Ljubljana: Banka Slovenije.
12. Čelofiga, B. (2008). *Upravljanje s tveganji*. Ljubljana: Gvin uredništvo.
13. Dimovski, V. & Gregorič, A. (2000). *Temelji bančništva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
14. *Creditform Slovenija*. Najdeno 15. julija 2009 na spletnem naslovu <http://www.creditreform.si>.
15. *Equipment Leasing and Finance Foundation*. Najdeno 22. junija 2009 na spletnem naslovu http://www.leasefoundation.org/pdfs/BaselII/Basel_II_White_Paper.pdf.

16. Graham, A. & Coyle, B. (2000). *Framework for Credit Risk Management*. Chicago: GPCo West Glenlake.
17. Gerbec, F. & Košir, B. (1999). *Pogodbe o lizingu*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
18. Grand, R. & Gent, D. (1992). *Asset Finance and Leasing Handbook*. New York: Woodhead – Faulkner.
19. Grilc, P. (1996). *Moderni tipi pogodb avtonomnega gospodarskega prava*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
20. Habjanič, G. & Filipan, T. (2004). SKB Lizing. *E-revir*. Najdeno 5. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.skb.si/data/doc/pdf/20404.pdf>.
21. Hafner, A. (2009, 30. junij). Financiranje nepremičnin je zraslo. *E-revir*. Najdeno 28. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/251207?src=pj300609>.
22. Hrastelj, T. (1995). *Podjetniški izzivi mednarodnega poslovanja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
23. Hribar, B. (2003). *Funkcija zakladništva v poslovni banki*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
24. *Hypo Group Alpe Adria*. Najdeno 5. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.hypo-alpe-adria.si>.
25. Interni podatki podjetja X, 2007.
26. Interno izobraževalno gradivo Hypo Leasing d.o.o., 2008.
27. Jamnik, S. T. (2002). *Ocenjevanje kreditne sposobnosti*. Ljubljana: CISEF.
28. Kendall, R. (1998). *Risk management for executives: a practical approach to controlling business risk*. London: Pitman.
29. Knez-Riedl, J. (2000). *Pojmovanje in presojanje bonitete podjetja*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
30. *Letno poročilo 2007 [Banka Slovenije]*. Najdeno 26. julija 2009 na spletnem naslovu http://www.bsi.si/iskalniki/letna_porocila.asp?MapaId=709.
31. Levine, A. L. (2003). What does it mean for the North American Leasing Market? *E-revir*. Najdeno 16. septembra 2009 na spletnem naslovu http://www.leasefoundation.org/pdfs/BaselII/Basel_II_White_Paper.pdf.
32. Marrison, C. I. (2002). *The fundamentals of Risk measurement*. New York: McGraw-Hill Professional.

33. Menično zavarovanje terjatev – interno gradivo finančne institucije s področja lizinga, 2008.
34. Milač, M. (2009, 24. april). Financiranje upada vzporedno s prodajo avtomobilov. *Finance*. Najdeno 16. junija na spletnem naslovu <http://www.finance.si/244982/Financiranje-upada-vzporedno-s-prodajo-avtomobilov>.
35. Mramor, D. (1993). *Uvod v poslovne finance*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
36. Pečnik, D. (2005). *Vpliv novega kapitalskega sporazuma (Basel 2) na lizing podjetje*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. Pivka-Galun, N. (2005, 3. maj). Lizing alternativa kreditu. *Revija Kapital št. 363*. Najdeno 3. avgusta 2009 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/kapital/poslovnefinance.php?idclanka=3090>.
38. Porta, A. (2005). *Tveganja lizingodajalca pri lizingu*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
39. Poslovni splet GVIN. *Bilanca stanja in izkaz poslovnega izida podjetja X*. Najdeno 4. avgusta 2009 na spletnem naslovu www.gvin.com.
40. Pravilnik zakona o davku na dodano vrednost. *Uradni list RS št. 141/2006*.
41. Prohaska, Z. (1999). *Finančni trgi*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
42. Ramuta, J. (2004). *Upravljanje s terjatvami do kupcev v podjetju X d.o.o.* Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
43. Rubin, S. (2008). *Nadzor bančnega poslovanja*. Ljubljana: Banka Slovenije.
44. Skaza, D. (2008). *Upravljanje s kreditnim tveganjem v podjetju Hypo Leasing d.o.o.* Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
45. Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic. *Uradni list RS št. 24/2002*.
46. *Statistični podatki Združenja bank Slovenije (podatki za lizing sektor v Sloveniji)*. Najdeno 24. junija na spletnem naslovu <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=714>.
47. Smithson, C. W. (1998). *Managing financial risk: a guide to derivative products, financial engineering and value maximization*. New York: Irwin/McGraw-Hill.
48. Škorjanc, L. (2003). *Kreditno tveganje iz zavarovanja posojil pri zavarovalnici*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
49. Šubelj, T. (2000). *Vrste zavarovanj in njihova vloga pri obvladovanju kreditnih tveganj bank*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
50. Turk, I. (2001). *Finančno računovodstvo*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.

51. Veršnik Čemas, N. (2006). Enostavnejši način obvladovanja obrestnega tveganja v bankah. *Bančni vestnik*, 6, str. 29 – 33.
52. Wainman, D. (1991). *Leasing*. London: Waterlow.
53. Zakon o bančništvu – uradno prečiščeno besedilo. *Uradni list RS* št. 104/2004.
54. Žiberna, J. & Pretnar, S. (1999). *Menica*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1: Bilanca stanja podjetja X.....	II
PRILOGA 2: Izkaz poslovnega izida podjetja X.....	III
PRILOGA 3: Prikaz gibanja finančnih podatkov podjetja X od leta 2005 do septembra 2008	IV
PRILOGA 4: Finančni kazalniki za podjetje X v letih 2006 in 2007	VII

PRILOGA 1: Bilanca stanja podjetja X

Tabela 6: Bilanca stanja podjetja X

BILANCA STANJA V EUR / PODJETJE X				
SREDSTVA	2005	2006	2007	2008
število mesecev poslovanja	12	12	12	9
A. DOLGOROČNA SREDSTVA				
I. Neopredmetena sredstva in dolgoročne AČR	321	167	167	1.069
II. Opredmetena osnovna sredstva	1.800.208	2.773.122	3.015.802	3.421.025
1. Zemljišča	1.040.511	1.413.963	1.413.964	1.413.965
2. Zgradbe	198.969	191.984	185.054	179.856
3. Proizvajalne naprave in stroji	349.856	574.658	821.975	1.220.223
4. Druge naprave, oprema, inventar	0	0	0	0
5. Biološka sredstva	0	0	0	0
6. Opredmetena OS v gradnji in predujmi	210.873	592.518	594.809	606.981
III. Naložbene nepremičnine	0	0	0	0
IV. Dolgoročne finančne naložbe	64.422	65.452	55.894	55.894
1. Dolgoročne fin. naložbe razen posojil	8.515	8.513	0	0
2. Dolgoročna posojila	55.907	56.940	55.894	55.894
V. Dolgoročne poslovne terjatve	353.133	273.051	394.377	353.914
VI. Odložene terjatve za davek	0	0	0	0
SKUPAJ DOLGOROČNA SREDSTVA	2.218.085	3.111.793	3.466.240	3.831.902
B. KRATKOROČNA SREDSTVA				
I. Sredstva (za odtujitev) za prodajo	0	15.991	15.991	15.991
II. Zaloge	237.420	410.436	73.521	167.867
III. Kratkoročne finančne naložbe	4.174	7.845	39.821	46.021
1. Kratkoročne fin. naložbe razen posojil	4.174	4.173	0	0
2. Kratkoročna posojila	0	3.672	39.821	46.021
IV. Kratkoročne poslovne terjatve	2.267.109	2.198.873	2.489.424	2.657.983
V. Denarna sredstva	84.742	113.282	6.184	5.465
C. KRATKOROČNE AČR.	0	242	0	7
SKUPAJ KRATKOROČNA SREDSTVA	2.593.444	2.746.670	2.624.943	2.657.983
SKUPAJ SREDSTVA	4.811.529	5.858.463	6.091.183	6.725.238
VIRI SREDSTEV	2005	2006	2007	2008
število mesecev poslovanja	12	12	12	9
A. KAPITAL	871.433	932.115	1.002.080	2.008.089
I. Vpoklicani kapital	757.260	757.056	757.056	757.056
II. Kapitalske rezerve	77.975	77.975	77.975	77.975
III. Rezerve iz dobička	28.788	75.705	75.705	75.705
IV. Presežek iz prevrednotenja	0	0	0	0
V. Preneseni čisti poslovni izid	7.388	7.386	21.381	91.343
VI. Čisti poslovni izid poslovnega leta	0	13.992	69.963	1.006.009
B. REZERVACIJE IN DOLGOROČNE PČR	0	0	0	0
C. DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	785.969	906.435	1.227.807	1.356.913
I. Dolgoročne finančne obveznosti	651.360	484.631	613.446	373.474
II. Dolgoročne poslovne obveznosti	134.609	421.804	614.361	983.439
III. Odložene obveznosti za davek	0	0	0	0
SKUPAJ DOLGOROČNI VIRI	1.657.402	1.838.549	229.887	3.365.002
Č. KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	3.154.128	4.019.913	3.861.296	3.358.904
I. Obveznosti (skupine za odtujitev)	0	0	0	0
II. Kratkoročne finančne obveznosti	391.567	411.551	226.743	437.392
III. Kratkoročne poslovne obveznosti	2.762.560	3.608.363	3.634.553	2.921.512
D. KRATKOROČNE PČR	0	0	0	1.332
SKUPAJ KRATKOROČNI VIRI	3.154.128	4.019.913	3.861.296	3.360.236
SKUPAJ VIRI SREDSTEV	4.811.529	5.858.463	6.091.183	6.725.238

Vir: Bilanca stanja podjetja X, Poslovni splet Gvin, 2008.

PRILOGA 2: Izkaz poslovnega izida podjetja X

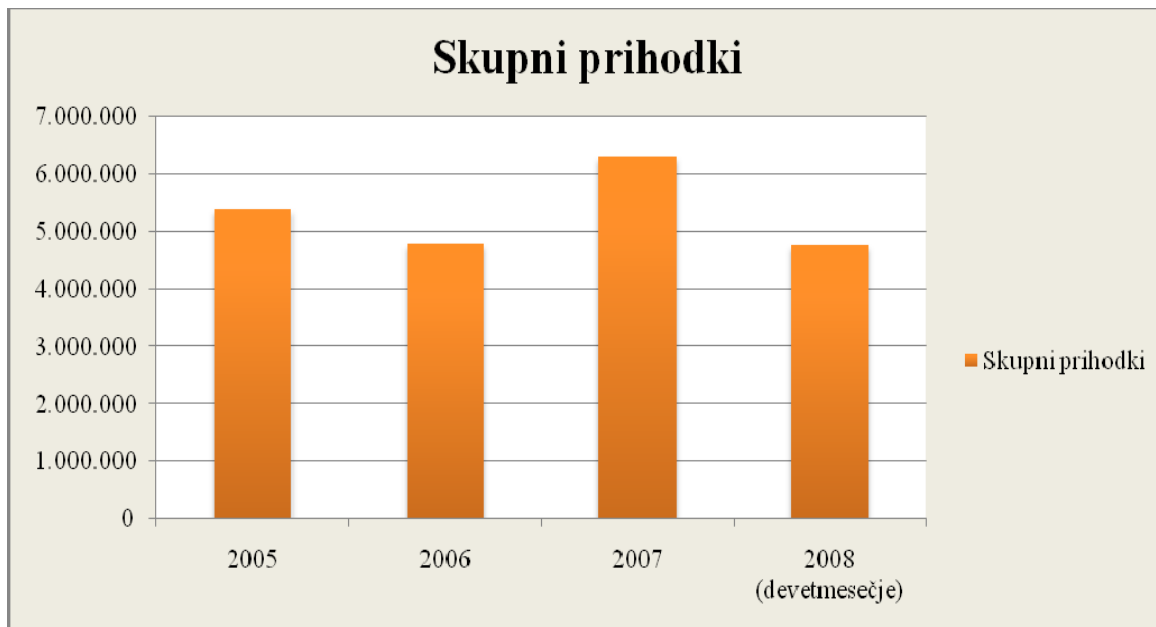
Tabela 7: Izkaz poslovnega izida podjetja X

IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA / PODJETJE X	2005	2006	2007	2008
število mesecev poslovanja	12	12	12	9
1. ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	4.908.246	4.413.725	6.296.096	4.757.444
2. SPREMA VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV	0	0	0	0
3. USREDSTVENI LASTNI PROIZVODI IN LASTNE STORITVE	210.873	354.699	0	0
KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA	5.119.119	4.768.423	6.296.096	4.757.444
4. DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	264.977	24.775	552	0
5. STROŠKI BLAGA, MATERIALA IN STORITEV	3.726.389	3.302.016	4.489.706	2.526.089
a) Nabavna vrednost prodanega blaga in stroški mat.	2.111.655	1.919.074	2.152.280	1.264.355
b) Stroški storitev	1.614.735	1.382.941	2.337.426	1.261.734
6. STROŠKI DELA	1.019.624	1.169.400	1.106.354	850.428
7. ODPIS VREDNOSTI	388.967	256.631	390.616	268.917
a) Amortizacija	186.789	217.510	235.418	268.917
b) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri OS	64.781	0	6.107	0
c) Prevrednotovalni poslovni odhodki pri OS	137.397	39.121	149.091	0
8. DRUGI POSLOVNI DOHODKI	32.570	47.200	53.223	39.974
POSLOVNI IZID IZ POSLOVANJA	216.545	17.952	256.719	1.072.036
9. Finančni prihodki iz deležev	0	1.582	77	37
10. Finančni prihodki iz danih posojil	2.200	0	1.906	0
11. Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	0	131.748	0	0
FINANČNI PRIHODKI	2.200	133.329	1.983	37
12. Finančni odhodki iz oslavitve in odpisov finančnih nal.	0	0	1.271	0
13. Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	139.167	95.497	41.344	27.730
14. Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	10.932	8.500	60.795	28.921
FINANČNI ODHODKI	150.099	103.998	103.410	56.651
IZID FINANČNEGA POSLOVANJA	-147.899	29.331	-101.427	-56.614
POSLOVNI IZID IZ REDNEGA DELOVANJA	68.646	47.283	155.292	1.015.422
15. DRUGI PRIHODKI	3.752	53.985	8.042	6.946
16. DRUGI ODHODKI	44.545	40.344	68.518	16.359
17. DAVEK IZ DOBIČKA	0	0	24.853	0
18. ODLOŽENI DAVKI	0	0	0	0
ČISTI POSLOVNI IZID OBRAČUNSKEGA OBDOBJA	27.853	60.925	69.963	1.006.009

Vir: Izkaz poslovnega izida podjetja X, Poslovni splet Gvin, 2008.

PRILOGA 3: Prikaz gibanja finančnih podatkov podjetja X od leta 2005 do septembra 2008

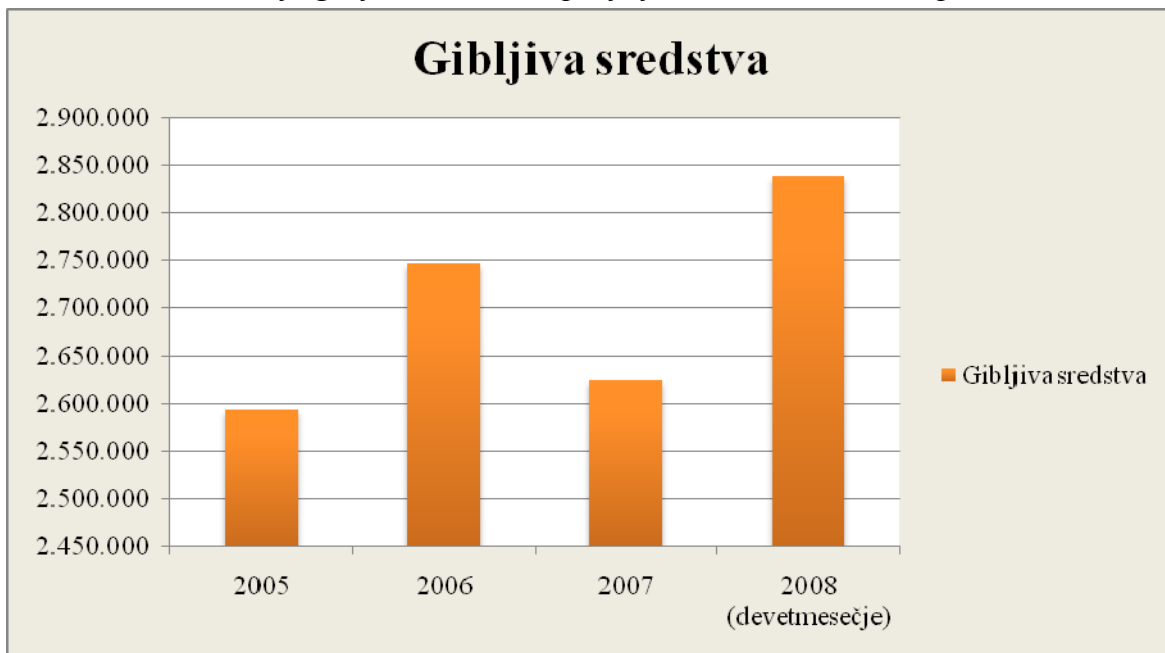
Slika 4: Gibanje skupnih prihodkov od prodaje podjetja X v obdobju od leta 2005 do septembra 2008

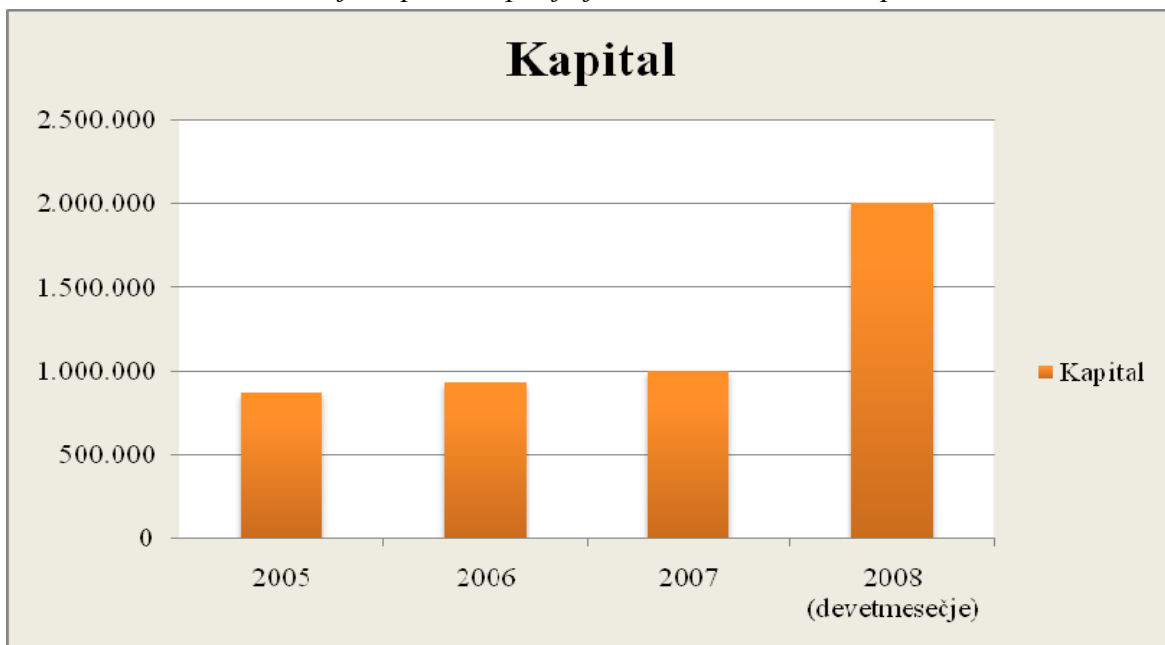
Slika 5: Gibanje stalnih sredstev v podjetju X od leta 2005 do septembra 2008

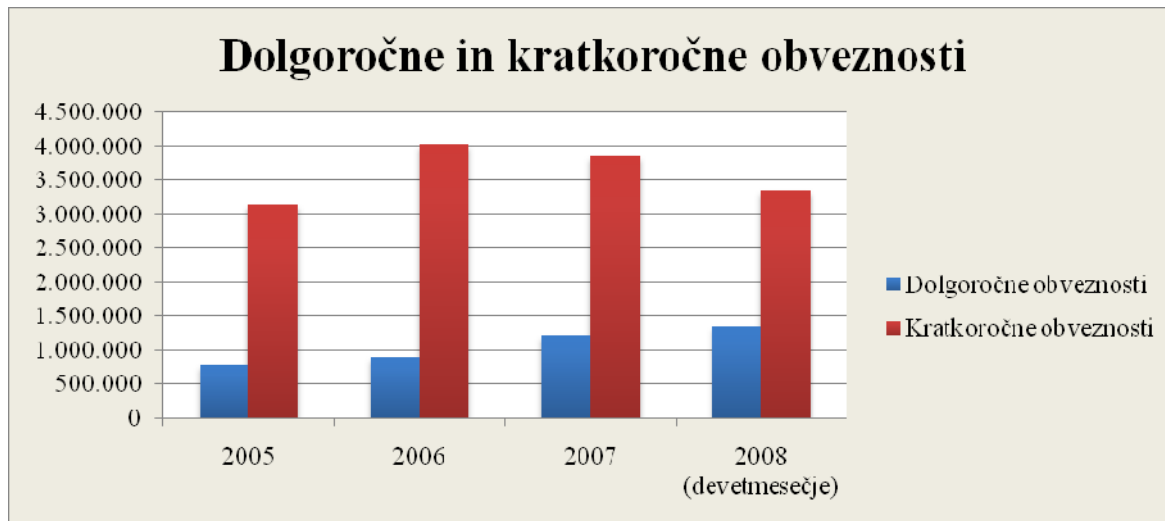
Slika 6: Gibanje gibljivih sredstev v podjetju X od leta 2005 do septembra 2008

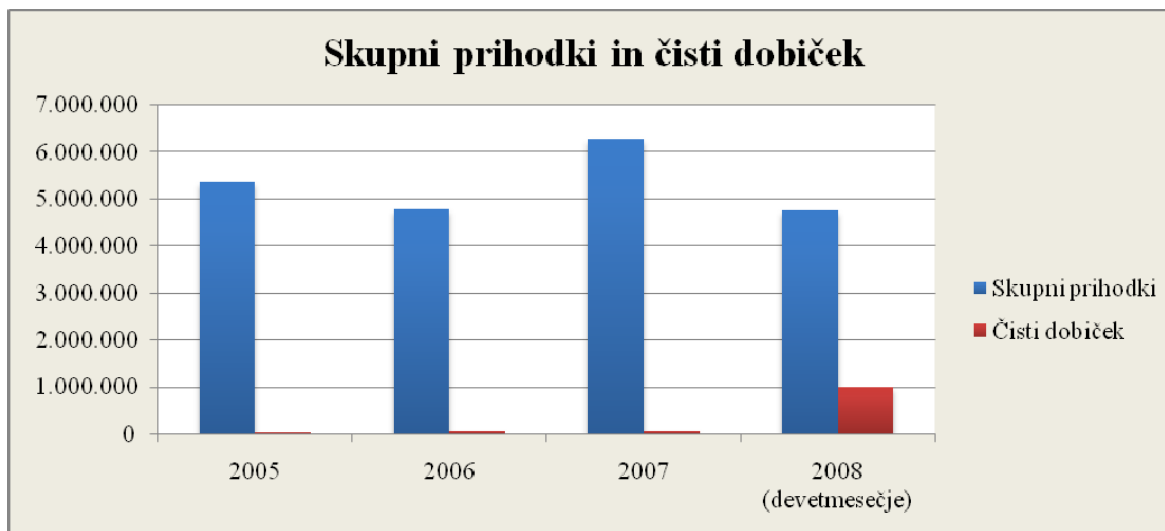
Slika 7: Gibanje kapitala v podjetju X od leta 2005 do septembra 2008

Slika 8: Gibanje dolgoročnih in kratkoročnih obveznosti v podjetju X od leta 2005 do septembra 2008

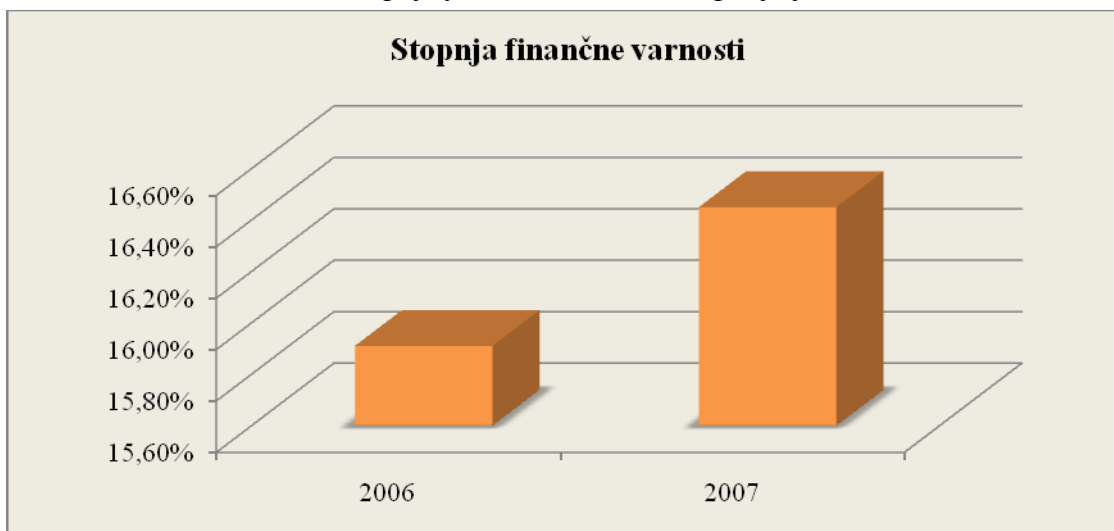

Slika 9: Gibanje skupnih prihodkov in čistega dobička v podjetju X od leta 2005 do septembra 2008

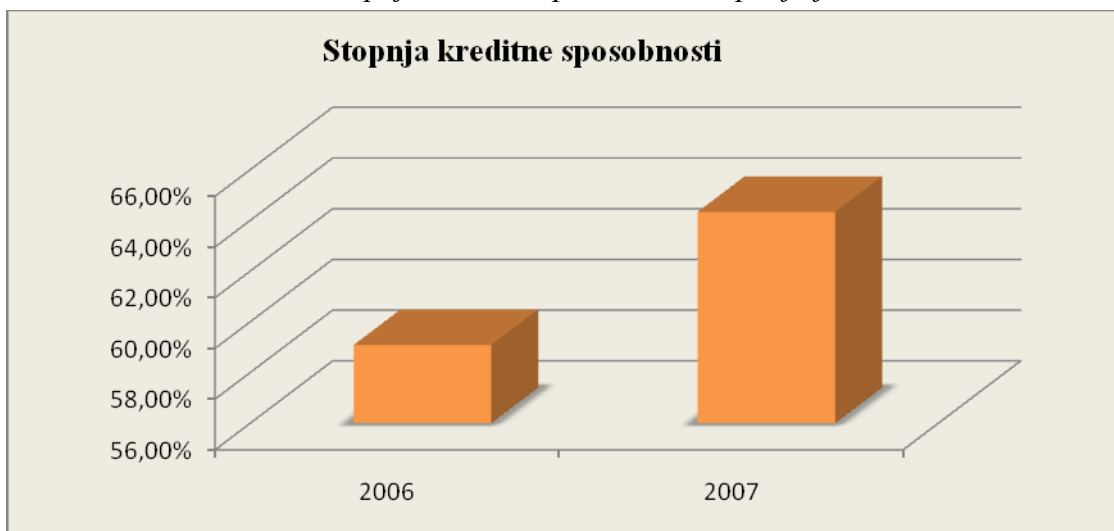

PRILOGA 4: Finančni kazalniki za podjetje X v letih 2006 in 2007

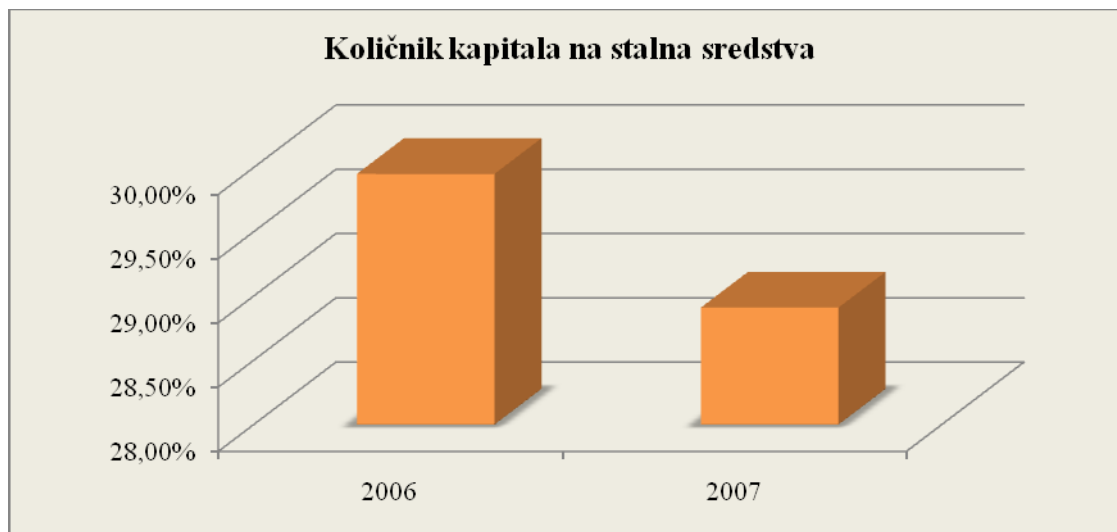
Slika 10: Kazalnik stopnje finančne varnosti za podjetje X v letih 2006 in 2007

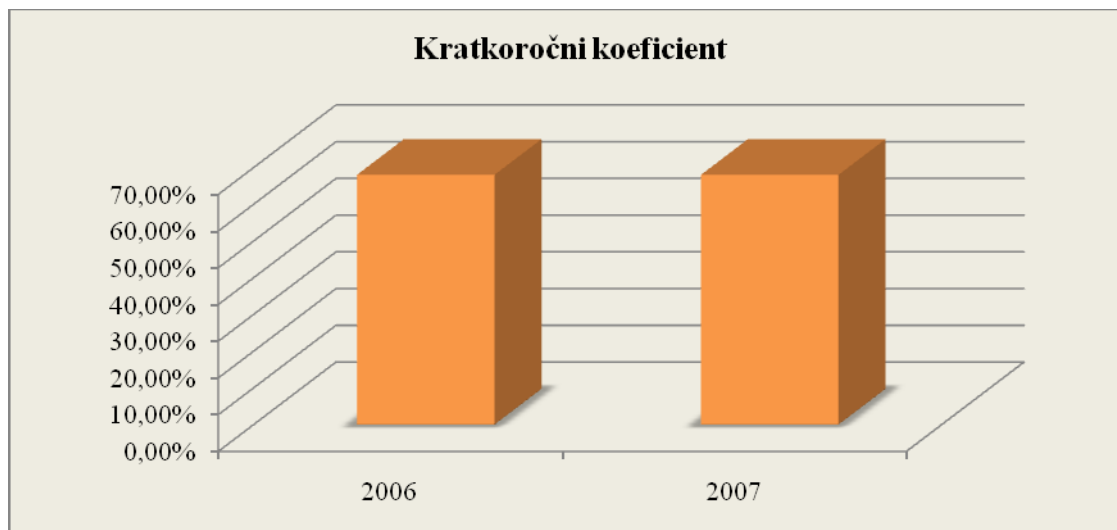
Slika 11: Kazalnik stopnje kreditne sposobnosti za podjetje X v letih 2006 in 2007

Slika 12: Kazalnik količnik kapitala na stalna sredstva podjetja X v letih 2006 in 2007

Slika 13: Kratkoročni koeficient za podjetje X v letih 2006 in 2007

Slika 14: Finančno posredniški položaj za podjetje X v letih 2006 in 2007

